

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
PEDAGOĢIJAS UN PSIHOĢIJAS FAKULTĀTE
SKOLOTĀJU IZGLĪTĪBAS NODAĻA

**DAŽĀDU MĀCĪBU METOŽU IZMANTOŠANA
VIZMAS BELŠEVICAS DAIĻRADES IEPAZĪŠANAS
STUNDĀS 7. KLASĒ**

DIPLOMDARBS

Autore: **Dana Arnīte**

Stud. apl. numurs: SkLa040037

Darba vadītāja: Dr. philol. docente Mārīte Āboltiņa

RĪGA 2008

ANOTĀCIJA

Diplomdarba temats ir „*Dažādu mācību metožu izmantošana Vizmas Belševicas daiļrades iepazīšanas stundās 7. klasē*”.

Pētījuma problēma: Kā padarīt 7. klases skolēniem tuvas un saprotamas V. Belševicas daiļradē paustās atziņas.

Pētījuma mērķis ir izpētīt daudzveidīgu mācību metožu izmantojuma iespējas Vizmas Belševicas daiļradei veltītajās stundās.

Darba hipotēze: Skolotāja un skolēna sadarbība literatūras mācību stundās veicina literatūras sekmīgu apguvi un pusaudžu vērtīborientāciju, ja tiek izmantotas daudzveidīgas mācību metodes.

Diplomdarba struktūru veido piecas nodaļas.

Pirmajā nodaļā teorētiski risināti jautājumi par Vizmas Belševicas personību un daiļradi pamatskolas literatūras mācību kontekstā.

Otrajā nodaļā piedāvāts literatūras stundās izmantoto mācību metožu pedagoģiski psiholoģiskais raksturojums.

Trešās nodaļas nosaukumā ir atspoguļots pamatjautājums, kas risināts šajā struktūrvienībā. Apakšnodaļās norādīti tikai pakārtotie jautājumi. Struktūrvienībā reprezentēts pusaudžu vecumposma un mācību izmēģinājumā iesaistīto skolēnu raksturojums. Struktūrvienībā ietverta arī informācija par mācību materiālu izstrādi un V. Belševicas daiļradei veltīto literatūras stundu tematisko plānojumu.

Ceturtnā nodaļa atspoguļo konkrēto mācību stundu norisi.

Piektā nodaļa sniedz informāciju par skolotāja un skolēnu sadarbības rezultātu analīzi un izvērtējumu.

Darbam pievienoti pielikumi, kuri atspoguļo mācību izmēģinājumdarbībā iegūtos materiālus.

ANNOTATION

The subject of the diploma work is „*The use of different teaching methods in the introductory lessons of the 7th form studying Vizma Belševica's creation*”.

The objective of the research is the work out the version of methodical system based on using different teaching methods and to stimulate pupils to get familiar to personality and creation of Vizma Belševica.

The diploma work consists of five chapters.

In the first chapter, the author gives her theoretically founded opinion about personality and creation of Vizma Belševica in the context of teaching literature at a primary school.

In the second chapter, the author offers characteristic of pedagogic psychological teaching methods used in the lessons in literature.

In the third chapter, there are shown adolescents' stage of age and characteristic of pupils involved in the teaching probation. In this chapter, there is included information about developing the teaching material and the author draws-up the thematic plan of lessons.

The fourth chapter reflects the process of lessons in the conducted classes.

The fifth chapter informs about analysis of results and appraisal of teacher's and pupils' cooperation.

The diploma work encloses appendices reflecting materials of research obtained during the investigation.

SATURS

Ievads.....	6
1. Vizmas Belševicas personība un daiļrade pamatskolas literatūras mācību kontekstā.....	9
2. Mācību metožu izvēles teorētiskais pamatojums.....	13
3. Skolotāja gatavošanās darbam klasē.....	18
3.1. Pusaudžu vecumposma īpatnību apzināšana.....	18
3.2. Mācību izmēģinājumā iesaistīto skolēnu raksturojums.....	21
3.3. Mācību materiālu izstrāde.....	25
3.4. Stundu tematiskais plānojums.....	28
4. Vizmas Belševicas personībai un daiļradei veltīto stundu norise 7. klasē.....	37
5. Skolotāja un skolēnu sadarbības rezultātu analīze un izvērtējums.....	48
Tēzes	52
Izmantotās literatūras saraksts.....	54
Pielikumi	56
1. pielikums. Anketa „ <i>Skolēnu pašvērtējums</i> ”.....	57
2. pielikums. Anketa „ <i>Skolēnu intereses</i> ”.....	58
3. pielikums. Anketa „ <i>Skolēnu vērtības</i> ”.....	59
4. pielikums. Anketa „ <i>Skolēnu attieksme pret grāmatām un literatūru</i> ”.....	60
5. pielikums. Maska.....	61
6. pielikums. Pašvērtējuma karte „ <i>Ko es zinu par V. Belševicu?</i> ”.....	62
7. pielikums. Mācību materiāls skolotājam un skolēniem.....	63
8. pielikums. U. Zemzara tušas zīmējums.....	64
9. pielikums. S. Šgelmaņa portretskices.....	65
10. pielikums. Kolāža „ <i>Vizma Belševica</i> ”.....	66
11. pielikums. Grāmatu galds.....	67
12. pielikums. Mācību materiāls.....	68
13. pielikums. Darba lapa „ <i>V. Belševicas dzeja</i> ”.....	69
14. pielikums. Tārņiņu attēli.....	70
15. pielikums. Darba lapa.....	71
16. pielikums. V. Belševicas dzejolis „ <i>Mūs bērībā vecāki glābj</i> ”.....	72
17. pielikums. Diskusijas zirneklis.....	73
18. pielikums. Pašvērtējums „ <i>Kā es piedalos diskusijā?</i> ”.....	74
19. pielikums. Bezdelīgu attēli.....	75
20. pielikums. G. Bārsnas- Melisas akvareļa „ <i>Kanādas zosis</i> ” reprodukcija.....	76

21. pielikums. Prognožu tabulas.....	77
22. pielikums. Mācību materiāls skolēniem.....	78
23. pielikums. „Dzīvie” dzejoļi par V. Beļševicu un Billi.....	79
24. pielikums. A. Ivaska „Dzejniecei Latvijā”.....	80
25. pielikums. Ieraksts dienasgrāmatā.....	81

IEVADS

„Ikvienam pilsonim saistībā ar skolu ir noteikta pieredze: skolēna pieredze no paša skološanās gaitām, vecāku pieredze, sūtot bērnus skolā, bet skolotājam ir papildus arī pedagoga pieredze. (...) Izglītības sistēmai jāiet līdzī laikiem un jābūt efektīvai.”

Valsts prezidents Valdis Zatlers (Latvijas Avīze 17.08.2007.)

Mūsdienās aizvien lielāka loma tiek piešķirta izglītībai. UNESCO Starptautiskā Komisija ir izstrādājusi izglītības pamatprincipus 21. gadsimtam, nosakot tās lomu personības un sabiedrības attīstībā. Izglītība ir viens no līdzekļiem dziļākai un harmoniskākai personības attīstībai. Cilvēkiem ir nepieciešamība mācīties dzīvot kopā ar citiem, sekmēt katra indivīda personības vispusīgu attīstību, īpašu vietu ierādot iztēles un radošo spēju izkopšanai. (36, 7.lpp.)

Cilvēka garīgās pasaules harmonizācijā viens no galvenajiem līdzekļiem ir literatūra. Tā ļauj palūkoties uz sevi it kā no malas un palīdz meklēt atbildes uz daudziem būtiskiem eksistenciāliem un pašizziņas jautājumiem, kas īpaši aktuāli ir tieši pusaudžu vecumā. Tad rodas pārdomas, kas es esmu, kāpēc esmu pasaulē, izvirzās būtības un nebūtības, dzīvības un nāves jautājumi, kā arī ar cilvēka un sabiedrības attieksmju veidošanu saistīti jautājumi. Pusaudžu vecumā sāk dominēt intereses, to meklējumi. Grāmata var to rosināt, sniedzot fantāzijas nebeidzamas iespējas, vertikālā ceļojuma priekus, spēju būt vairākās vietās vienlaikus, atbrīvojot no laika un telpas ierobežotības žņaugiem. (43, 93.lpp.) Literatūra var būt tā, kas sniedz atbildes uz skolēnu jautājumiem.

Vispārējās pamatizglītības standartā tiek noteikts literatūras mācību priekšmeta mērķis-sekmēt izglītojamā emocionālo un intelektuālo attīstību, pilnveidojot literatūras kā vārda mākslas uztveres spējas, skolēnu lasīšanas intereses, tēlaino domāšanu un radošo pašizpaušmi. (29)

Literatūras mācību priekšmeta uzdevums ir dot skolēnam iespēju:

- apgūt vārda mākslas likumsakarības un izmantot iegūtās zināšanas lasīšanas procesā un daiļdarba interpretācijā;
- attīstīt tēlaino domāšanu un pašizpaušmes prasmes kā literāro darbu interpretētājam un paša radītu tekstu autoram;
- attīstīt sapratni par literatūru kā kultūras mantojuma veidu;
- apzināties literārajos darbos ietvertās vērtības, pilnīgot lasītāja intereses, vajadzības un pieredzi. (29)

Mūsdienu sabiedrībā ikdienas situācijās skolēns redz, ka sabiedrībā valda korupcija, vardarbība, skolēni zaudē empātijas spējas. Masu saziņas līdzekļos, kā arī daiļdarbos laiku pa laikam pavīd doma par vērtību devalvāciju. Šādā situācijā pusaudžiem ir svarīgi atrast pārlicinošas lietas, lai viņi saprastu, ka sabiedrībā vēl ir dzīvas humānās vērtības, un tām ir liela nozīme. Svarīgi, lai šī saruna notiktu gudri, pārlicinoši un emocionāli iedarbīgi. V. Belševicas daiļrades satura būtība ir vērsta uz humāno, tikumisko vērtību apliecināšanu un aizstāvēšanu. Šī māksla piedāvā pusaudžiem domāt par šīm vērtībām. Darba autore uzskata, ka Vizmas Belševicas personības un daiļrades apguve var būt tā, kas palīdzētu bagātināt skolēnu vērtību sistēmu, veicinātu harmoniskas personības veidošanos un pilnveidotu skolēnu prasmi veikt mērķtiecīgu darbību.

Atbilstoši Valsts pamatizglītības standartam literatūras mācību priekšmetā īpaši akcentējams pašizpausmes un radošais aspekts, vērtējošais (morālais un estētiskais) aspekts un sociālais (sadarbības) aspekts. (28) Lai V. Belševicas daiļdarbu apguve skolēniem būtu saistoša un viņus ieinteresētu, darba autore, veicot pedagoģisko izmēģinājumdarbību, literatūras mācību stundās izmanto dažādas mācību metodes. Kā norāda literatūras didaktiķis J. Rudzītis, skolotājs tieši nevienam nevar nodot savu pieredzi, viņa uzdevums- radīt mācību nosacījumus, kādos katrs pats veido savu personību, palīdzēt ikvienam audzēknim kļūt labam, cik labs vien viņš spēj būt. (41, 5.lpp.) Skolotājs ir tikai starpnieks skolēna dialogā ar literāro darbu.

Izglītības attiecību pamatā ir skolēnu daudzveidīgu spēju attīstīšana, kas ļautu pilnīgi iekļauties sabiedrībā. Ievērojot šīs atziņas, tika veikta mācību materiāla atlase, plānotas stundas un izvēlētas konkrētās mācību metodes.

Diplomdarba temats ir „*Dažādu mācību metožu izmantošana Vizmas Belševicas daiļrades iepazīšanas stundās 7. klasē*”. Jautājums par metodēm mūsdienu pedagoģijā ir ļoti aktuāls, jo pastāv diskusijas, ir dažādi spriedumi. Metožu būtības formulēšanā pedagogu domas ir dalījušās. Arī latviešu valodas didaktiķe D. Laiveniece norāda, ka jautājums par metodi kā vienu noteiktu mācīšanas veidu, gan pieļaujot, gan nepieļaujot arī citus veidus, ir bijis aktuāls pedagogu, filozofu un vēsturnieku vidū no laika gala, piedzīvojot dažādus pavērsienus un reizēm nonākot pretrunīgās galējībās, kad vieni absolūti noliedz jebkādas metodes izmantošanu, bet citi aizstāv un izceļ kādas vienas noteiktas metodes lietojumu skolotāja darbā. (24, 31.lpp.)

Darba autore uzskata, ka mijiedarbības un savstarpējā atklājuma procesā katrs skolēns var sevi piepildīt. Ne ar ko nevar aizstāt skolotāja un skolēnu attiecības, kas balstās uz autoritāti un attīstās dialogā. Satura kvalitatīvai īstenošanai mācību procesā, skolotājs var arī pilnveidot savu profesionālo meistarību. Skolēniem ir dzīva, darbīga un atsaucīga dvēsele.

Skolēni vēlas just, ka skolotājs, meklējot un atrodot iespējamās sadarbības veidus mācību darba pilnveidei, ir „ielicis” arī savu sirdi, lai „atvērtu” skolēnu dvēseli.

Pētījuma problēma: Kā padarīt 7. klases skolēniem tuvas un saprotamas V. Belševicas daiļradē paustās atziņas.

Darba mērķis: Izpētīt daudzveidīgu mācību metožu izmantojuma iespējas Vizmas Belševicas daiļradei veltītajās stundās.

Uzdevumi:

1. Apzinot, izvērtējot un sistematizējot teorētiskajā literatūrā rodamās atziņas, izstrādāt diplomdarba teorētisko koncepciju.
2. Iepazīt 7. klases skolēnu specifiku.
3. Izstrādāt metodiskās sistēmas variantu, kas balstītos uz dažādu mācību metožu izmantošanu un rosinātu skolēnus apgūt Vizmas Belševicas daiļradi.
4. Realizēt praksē izstrādāto mācību metodiskās sistēmas variantu.
5. Apkopot un izvērtēt pedagoģiskās sadarbības rezultātus.

Pētīšanas metodes:

1. Teorētiskās literatūras studēšana.
2. Mācībsituāciju modelēšana.
3. Pedagoģiskie novērojumi.
4. Mācību materiālu izstrāde.
5. Anketēšana.
6. Skolotāja un skolēnu sadarbības rezultātu analīze.
7. Pedagoģiskās pieredzes apkopošana.

Darba hipotēze: Skolotāja un skolēna sadarbība literatūras mācību stundās veicina literatūras sekmīgu apguvi un pusaudžu vērtīborientāciju, ja tiek izmantotas daudzveidīgas mācību metodes.

Pētījuma bāze: Valmieras Valsts ģimnāzijas 7.^b klase.

1. VIZMAS BELŠEVICAS PERSONĪBA UN DAIĻRADE PAMATSKOLAS LITERATŪRAS MĀCĪBU KONTEKSTĀ

*„Uz baltas papīra lapas
Kā zīlītes pēdas sniegā
Manas rindas.
(..)
Un balti prāti
Mani tiesās
Vēl ilgi pēc manas nāves.”*

/Vizma Belševica „Uz baltas papīra lapas..”/

Iepazīstot kāda konkrēta autora daiļradi, skolēnam veidojas priekšstats par laikmetu, rakstnieka dzīves, personības un literārās jaunrades kopsakarībām, rodas iespēja iepazīt viņa daiļrades žanrisko daudzveidību un individuālā stila savdabību. (42, 167.lpp.) Literatūra, izraisot pārdzīvojumus, aizraujot lasītāju, sniedzot ierosmi dvēselei, vienlaikus ir arī pasaules apguves skola, kurā mācās ne tikai skatīties, bet arī sadzirdēt, sajūst pasauli un sevi kā tās daļu. (44, 4.lpp.)

Literatūra ir lauks, kur visu izšķir personība. Uzrakstīt tekstu var daudzi, bet tekstu par literatūru padara autors ar savu ētisko uzstādījumu un gatavību šo uzstādījumu turēt par spīti visam un par spīti visiem. (10, 9.lpp.) Personība ir vienreizēja, nesamaināma ar citiem cilvēkiem. To raksturo zināma atvērtība pasaulei, attīstība un pilnveidošanās. (30, 6.lpp.) Literatūrā viena no šādām personībām ir Vizma Belševica.

Darba autore uzskata, ka Vizmas Belševicas daiļrades apguve var būt tā, kas ir spējīga izraisīt skolēnu emocionālu pārdzīvojumu, spēj aizraut, sniedz zināšanas un bagātina skolēnu pieredzi.

Bet kas tad ir tas īpašais, kas **Vizmu Belševicu** kā mākslinieci paceļ tikai viņas varēšanas augstumos? Tā ir patstāvība, noteiktais skats uz mainīgām, plūstošām parādībām. Spēja uzburt savu skaidro, skarbo, bet reizēm tik sasildošo emociju. Precīzi un mērķtiecīgi (..). (6, 7.lpp.)

V. Belševica (1931- 2005) latviešu literatūrā strādājusi **50** gadus, un viņas devums ir bagāts. Vizma Belševica ir teikusi, ka „viena māsa raksta dzeju, otra- prozu”. (7, 252.lpp.) Viņas daiļradē ir arī tulkojumi un publicistika. Kā zināms, talanti, kam vienlīdz izcili darbi izdevušies gan dzejā, gan prozā, ir reti sastopami, tāpēc literatūrzinātniece A. Kubuliņa norādījusi, ka V. Belševicas ieguldījums literatūrā saglabā lielumu, kas samērojams ar izcilākajām virsotnēm. (22, 7.lpp.)

Arī A. Čaks V. Belševicas talantu apjauta jau tad, kad rakstniecei bija tikai 16 gadu, paredzot, ka meitenei būs pa spēkam dzeju pacelt estētikas un lielas literatūras augstumos. (22, 10.lpp.) Rakstniece to sasniedza ar savu darbu. Kā norāda viņas dēls Jānis Elsbergs, Vizmai Belševicai kā profesionālai rakstniecei piemīt liels perfekcionisms attieksmē pret savu darbu. Viņa nevēlas izlaist no rokām neko, kas nebūtu piecreiz noslīpēts un pašas par pabeigtu atzīts. (15, 84.lpp.) J. Kronbergs J. Elsberga teikto papildina ar atziņu, ka Vizma Belševica ir „bijusi rakstniece ar lielām zināšanām, spožu intelektu un talantu, viņā mājaja it kā divas personības: skaudrs reālists un neglābjama romantiķe. Un abas personības daļas tiecās uz bezkompromisa patiesību. Viņai rakstīšana nebija viegla lieta. Un viņa sevi nesaudzēja.”. (21, 9.lpp.) Literatūras stundās būtu svarīgi stāstīt par to, kas atklāj V. Belševicas personības veidošanos, ļaujot skolēniem apjaust, ka cilvēks var sasniegt panākumus, daudz un neatlaidīgi strādājot.

Pēc V. Belševicas domām, literatūra nesākas tad, kad rakstnieks ir pabeidzis grāmatu, bet gan tad, kad to rokās paņem lasītājs. (7, 246.lpp.) Viņa uzskata, ka viņas mīļuma nodošana notiek ar literatūras starpniecību. (8, 9.lpp.) Un viņai ir gandarījums, ja to pamana arī viņas darbu lasītāji. Šī mīļuma nodošana notiek, pirmkārt, ar dzejas palīdzību. No Belševicas dzejas staro viņas personība. I. Čaklā ir atzinusi, ka V. Belševicai vairāk nekā citām dzejniecēm piemīt ne tikai savdabība un sievišķīgs siltums, smalkums, bet arī suģestējošs redzes skarbums un spēks. (11) Ierosmi dzejai dzejniece smēlusi dzīves nejaušībās. Cilvēku vārdos, attiecībās. Braucienos, autobusā, kuram jāiet labi tālu, labi ilgi un tai pašā dienā atpakaļ. (6, 59.lpp.) Vizmas Belševicas dzejoļi stāsta par cilvēka iekšējiem pārdzīvojumiem. Viņā mīt vienkāršums un cilvēciskums. (26, 133.lpp.) Arī Vizmas Belševicas jaunības laiks iezīmējas ar secīgu jūtu atklāsmi. V. Belševica jaunībā iepazinusies ar strādnieku vidi, strādājot tipogrāfijā un mācoties arodskolā, un šķiet, ka dzīves īstenība un liriskas varonis iet visciešākā kontaktā. (4, 139.lpp.)

Sarunā ar Ludmilu Lukševicu Vizma norādījusi, ka, rakstot dzejoli, ļoti bieži tam dzejolim galvā ir radusies jau melodija. Dažkārt vēl pirms dzejoļa, un melodija ir tā, kas nosaka dzejoļa noskaņu, ievirzi. (7, 55.lpp.) Varbūt tieši šeit rodams izskaidrojums tam, kāpēc komponistus saistījusi viņas dzeja un tapušas vairākas skaistas dziesmas, kā I. Kalniņa „Dūdieviņš”, R. Paula „Kamolā tinēja”. (31, 7.lpp.) Ārkārtīgā atklātība, lieliskā- īpatnā un niansētā- valoda dara šo dzeju aktuālu vienmēr. (9, 9.lpp.) Skolēniem V. Belševicas dzeja var palīdzēt ieskatīties sevī, atklāt emociju pasauli un fantāzijas burvību.

Otrkārt, mīļuma nodošana notiek ar prozas darbiem. Ļoti populāra ir kļuvusi prozas grāmata „Bille”, kas vispirms tika izdota ASV (1992), tad Latvijā (1995). Kā norāda V. Belševica „rakstniekam ir jāraksta, un rakstīšanai ir vajadzīgs dzīvesmateriāls. Bet dzīve

pēkšņi kļuvusi kā tāds pārbraucošs vilciens- logi zib garām tik mežonīgā ātrumā, ka neko tur iekšā nevar saredzēt. Un neko saprast (...). Atlika bērība, kurā viss skaidrs.” (51, 99.lpp.) Tā tapa viņas autobiogrāfiskā bērības atmiņu grāmata, kad profesionāla rakstnieka atmiņās paštēls kļuva par literāru tēlu. (7, 251.lpp.) Kas tad ir šī Billes galvenā varone, kas saista gan skolēnus, gan pieaugušos? Tas ir bērns, pusaudze un jauniets, kas savā pasaulē izjūt emocionālu pārdzīvojumu. Tiek parādītas meitenes attiecības ar pieaugušajiem, kas ne vienmēr balstās uz sapratni. (21, 9.lpp.) Uz citu bērnu fona viņai nemaz neklājās tik slikti. Protams, Billei šķita, ka varētu kļāties labāk. Tiek atklāta Billes neparastā fantāzija, uzskati, meitenes pieredze, kas iespējams ir līdzīga vai atšķirīga no skolēnu piedzīvotā.

Vizma Belševica šajos stāstos atklāj bērna pasaules uztveri, vērtību pasauli, kas skolēniem pusaudžu vecumā ir tik nozīmīgas. Šajā vecumā nostiprinās skolēnu izpratne gan par materiālām, gan garīgām vērtībām. V. Belševicas daiļrade liek mums domāt par šādu vērtību nozīmi- draudzība, mīlestība, ģimene, mājas, prieks, bēdas. Vizmai Belševicai nekad nav bijusi nepieciešama nekāda manta. Viņai patika skatīties uz tiem, kam tā bija. Viņai patika skaistas mājas, skaistas mašīnas un skaisti tērpti cilvēki, bet nekad nav uzskatījusi, ka tas varētu būt viņai. (46, 44.lpp.)

Rakstniecei vērtība ir cildenais, kas ir tikai tāds īsāks apzīmējums atbildībai par citiem cilvēkiem. Lasot V. Belševicas dzeju un prozas darbus, redzam, ka viņai vērtība ir arī cieņa pret dabu. Mūsdienu situācijā skolēnus ir nepieciešams motivēt sargāt dabu, likt pašiem saprast, cik liela vērtība ir kopta, saudzēta vide mums apkārt.

Vizma Belševica apzinās, ka katra pusaudze nāk ar saviem ideāliem, ar savu uztveri, un viņas uzdevums ir censties to atdzīvināt. Viņa uzskata, ka bērībā ir jācieņa cilvēks. Tīši sargāt bērnu no negatīvām emocijām ir kaitīgi un bīstami, jo pēc tam pašcieņas trūkums neļaus saskatīt savas labās īpašības, savas iespējas. Cilvēku attiecībās ir vajadzīgs tiešums, īstums, dabiskums un spēles prieks. (7, 71.lpp.)

V. Belševica savā daiļradē risina problēmas, kas mūsdienās vēl joprojām ir aktuālas tieši pusaudžiem- savstarpējās attiecības un atšķirīgie uzskati. Vizmas Belševicas daiļrade rosina skolēnus domāt par jautājumu- kā vērtēt jauniešu un pieaugušo attiecību nozīmi personības veidošanā. Skolēniem tiek dota iespēja izsekot literārā tēla izaugsmei. Redzēt un saprast, kas notiek ar personību dažādās dzīves situācijās.

Skolēniem dialogs ar daiļdarbu var izvērsties kā saruna par sev aktuālām problēmām, meklējot atbildes uz sev svarīgiem jautājumiem literāro tēlu raksturos un darbībā. Skolēniem tiek dota iespēja salīdzināt sevi ar literāro tēlu. Arī Vizma Belševica pusaudžu gados vairāk uzticējās pašas pieredzē raisītām emocijām. Pēc V. Belševicas domām, pusaudžu periods ir

laiks cilvēka dzīvē, kas viņam vienkārši jāiziet, jāizcieš. Un pēc tam viņi savas problēmas risinās veiksmīgi. (7, 323.lpp.)

Mēs no Vizmas Belševicas esam saņēmusi dāvanu- garīgo bagātību. Darba autore vēlas, lai arī skolēni pēc literatūras mācību stundām justos bagātāki ar emocijām, līdzpārdzīvojumiem un būtu guvuši to, ko Vizma Belševica novēlējusi visiem- „*Novēlu to, kā mums trūkst. (..) Nevis cita roka iedota, bet sevī- savā stājā, savā darbā, savā gribā.*”. (7, 277.lpp.) Un skolēni novērtētu viņu kā savdabīgu individuāli neatkārtojamu personību.

2. MĀCĪBU METOŽU IZVĒLES TEORĒTISKAIS PAMATOJUMS

„Es neuzskatu, ka cilvēkiem ir iespējams kaut ko iemācīt. Zināšanas nevar „ieliet tukšā traukā”. Taču cilvēki daudz ko spēj apgūt paši (...). Skolotāja uzdevums ir iedvesmot skolēnus un radīt tādus apstākļus, lai viņu mācību process būtu tik labs, cik vien tas iespējams. (...)

Vienveidīga mācīšanās (...) ir apgaismības nāve.”

/ dāņu sociologs J. Adolfsons/

(Cītēts pēc I. M. Rubanas)

1999. gadā pieņemtajā Izglītības likumā mācību metodes ir traktētas kā mācību priekšmetu programmas neatņemama sastāvdaļa. (50) Šāda nostāja rosina skolotāju pirms katras mācību stundas pārdomāt, kā tajā strādās skolēni, un kādas mācību metodes tiks izmantotas mācību procesā.

Mācību metodika virza skolotāja domāšanu tā, lai viņš atbilstoši savai profesionālajai kompetencei meklētu un atrastu optimālus savas un skolēnu sadarbības variantus. (41, 46.lpp.) Izmantojot literatūras mācību stundās daudzveidīgas mācību metodes, darba autore nolūks ir atrast veidu, kas veicinātu skolotājas un skolēnu pozitīvas sadarbības iespējas.

J. Rudzītis metodikas grāmatā „*Literatūras mācības skolā*” norāda, ka literatūras kā vārda mākslas apguves raksturu nosaka mācību metodes jeb mācību procesa dalībnieku sadarbības veidi. (41, 106.lpp.) Kā norāda I. M. Rubana pedagoģiskajā literatūrā mācību metode definēta dažādi, tomēr definīcijās izpaužas divi galvenie uzskati par metodes būtību. Viens ir uzskats par metodi kā mācību darbā lietoto paņēmieni kopumu, cits- par metodi kā ceļu vai skolotāja un skolēnu rīcības raksturojumu izvirzīto mērķu sasniegšanai. (39, 42.lpp.) Šādam uzskatam piekrīt arī I. Maslo. (33, 5.lpp.) Savukārt pedagogs L. Žukovs norāda, ka mūsdienās par metodi sauc skolotāja un skolēnu savstarpēju sadarbības paņēmieni sistēmu, kura vērsta uz izglītošanas, audzināšanas un attīstības uzdevumu risināšanu mācību procesā. (53, 72.lpp.) Studējot teorētisko literatūru, darba autore secina, ka šāda definīcija tika izvirzīta jau padomju pedagoģijā.

Pedagoģijas terminu skaidrojošajā vārdnīcā sniegta šāda definīcija- mācību metode ir skolotāja un skolēna savstarpējās sadarbības paņēmieni kopums, kāds nepieciešams noteikta didaktiskā principa vai pedagoģisko pieeju ietvaros, un paredzēts, lai nodrošinātu mācību, audzināšanas un attīstības uzdevumu izpildi mācību procesā un izglītības mērķu sasniegšanu. (37, 96.lpp.)

I. Žogla šķir mācību metodi un mācīšanās metodi. Mācību metode ir didaktikas kategorija, kas apzīmē veidu, kā divpusējais mācību process sasniedz mērķi paredzēto

rezultātu. Mācīšanas metode ir veids, kā skolotājs palīdz skolēnam attīstīt prasmi mācīties, kā bagātināt skolēna darbību, kuras procesā viņš apgūst zināšanas un prasmes, daudzpusīgi un harmoniski attīstās, veido personības īpašības. (54, 102.lpp.)

Gan skolotāju, gan pētnieku vidū aktuāls jautājums ir par to, ar ko atšķiras metodiskais paņēmieni no metodes. L. Žukovs un V. Zelmenis paņēmieni definē kā metodes daļu, kurai nav patstāvīgas nozīmes mācību uzdevumu risināšanā, tā tikai pastiprina pamatmetodes darbību. (52, 111.lpp.) Diplomdarba autore savā pedagoģiskajā koncepcijā ir respektējusi šo pedagoga proponēto atziņu, jo jaunākajās klasēs mācību procesā ir nepieciešams piedāvāt skolēniem metožu dažādību, iekļaujot vienā metodē citu metožu elementus, kā arī papildināt konkrēto metodi ar metodiskiem paņēmieniem. Izmantojamo paņēmieni daudzveidīgums mācību procesā liecina par skolotāja profesionālo līmeni.

Autori, kas pievērsušies jautājumam par metožu būtību, norāda, ka mācību metožu ir daudz, tāpēc ir nepieciešama to klasifikācija. Dz. Albrehta „*Didaktikā*” mācību metodes klasificē pēc mācību satura komponentiem:

- **pēc zināšanu avotiem:**

- izskaidrojoši ilustratīvā metode (stāstījums, diskusija, demonstrējumi, iespiests teksts, uzskate);

- **pēc darbības veida pieredzes:**

- reproduktīvā metode (vingrinājumi, praktiskā darbība);

- **pēc radošās darbības pieredzes:**

- problēmmācību metodes: problēmiskais izklāsts; daļēju meklējumu jeb heuristikā metode un pētnieciskā metode;

- **pēc emocionāli vērtējošās attieksmes pieredzes:**

- pārdzīvojuma radīšana, emocionālās iedarbības metodes un paņēmieni.

(1, 75.- 84.lpp.)

Nedaudz atšķirīgs metožu klasifikācijas princips rodams D. Laivenieces grāmatā „*Valodas metodikas didaktiskie jautājumi*”.

- **Pēc skolēnu izziņas darbības rakstura šķir:**

- reproduktīvās (gatavo zināšanu metodes);
- produktīvās metodes (meklēšanas metodes);
- interaktīvās metodes (mijiedarbības metodes).

- **Pēc izziņas ceļiem un avotiem ir:**

- verbālās metodes;
- darbs ar grāmatu;
- uzskatāmās metodes;

- praktiskās metodes.

• **Pēc metodes izmantojuma mērķa ir:**

- zināšanu sniegšanas un veidošanas metodes;

- zināšanu, prasmju un iemaņu veidošanas un nostiprināšanas metodes;

- zināšanu pārbaudes metodes. (25, 46.lpp.)

D. Laivenieces piedāvātais variants ir akceptējams, jo:

1) tas sniedz komplicētu metožu klasifikāciju, apvienojot vairāku autoru klasifikāciju principus;

2) šajā klasifikācijā tiek aktualizētas interaktīvās mācību metodes, kas mūsdienās ieņem aizvien lielāku lomu apguves procesā;

3) D. Laivenieces piedāvātajā klasifikācijā ir saredzama metodes saistība ar mācību procesa rezultātu.

Mācību metožu izvēlē jāņem vērā:

• izvirzītie mācību mērķi, jo tie nosaka kopīgo mācību virzību;

• mācību saturs, jo tas būtiski nosaka pielietojamo mācību metožu kopumu;

• skolēnu individuālās īpatnības, jo dažādu vecumu skolēniem ar atšķirīgu dzīves pieredzi nav piemērotas vienas un tās pašas mācību metodes un metodiskie paņēmieni;

• izmantojamie mācību līdzekļi, jo katra mācību līdzekļa autors tajā jau ir ieteicis noteiktas mācību metodes;

• skolotāja metodiskā gaume, jo arī skolotāji atšķiras pēc savas dzīves pieredzes un individuālajām īpatnībām. (3, 130.lpp.)

Darba autore ir ņēmusi vērā arī faktu, ka klasē, kas tika iesaistīta pedagoģiskajā izmēģinājumdarbībā, ir tikai 19 skolēnu. Tika ievērotas skolas materiāli tehniskās iespējas. Izzinot skolēnu vajadzības un atbilstoši tām izvēloties literāros darbus, tika izvēlētas atbilstīgas metodes.

Modelējot literatūras stundas, tika izmantotas J. Rudzīša piedāvātās metodes (*saruna, video materiālu iepazīšana, audio ierakstu klausīšanās*), jo tās vistiešāk saistās ar literatūras mācību programmā minētajām un šķiet optimālas mācību procesa pilnveidē. Autore ir izmantojusi arī literatūras mācību programmā norādītās metodes (*darbs ar tekstu, diskusija, lomu spēle, vizualizēšana*), kā arī I. M. Rubanas monogrāfijā minēto- *domu karti*. Pedagoģiskajā sadarbībā izmantotas arī tādas metodes, kas nosauktas un izvērsti raksturotas A Kalves, I. Stikānes un S. Tretjakovas veidotajā skolotāja grāmatā- *prognozēšana, brīvais raksts, četru logu mikroskops*. (20, 26.-28.lpp.) Tiek izmantotas arī M. Runes piedāvātās metodēs- *kolāžas veidošana, atslēgas vārdu pierakstīšana, literārās zīmītes, dzīvā dzejoļa rakstīšana*. Jāpiebilst, ka bieži vien vairākām metodēm dažādos avotos ir rodami atšķirīgi

nosaukumi, kaut arī būtība ir tāda pati. Piemēram, M. Rune metodi *lomū spēle* dēvē par *lomām*, bet *domu karti*- par *domu tīklu*.

Literatūras mācību stundās tika izmantotas mācību metodes un uzdevumi, kas rosināja skolēnus aktīvai darbībai. Lai noritētu veiksmīgs sadarbības process, skolotāja stundā piedāvāja vairākas metodes, jo viena metode nevar attīstīt daudzveidīgās skolēnu spējas. Šāda metožu radoša variēšana padarīja mācību procesu daudzveidīgāku un interesantāku.

V. Belševicas daiļrades apgūvē skolēni iepazīst gan šīs autore dzeju, gan prozu. Kā norāda M. Rune, literāro darbu izvēlē svarīgas ir tajos risinātās vecumposma un bērnu individuālās problēmas, uz kurām atbildes meklē daiļdarbu varoņi. (42, 168.lpp.) Šāds fakts skolotājam paver plašas iespējas metožu izvēlē.

Lai iepazīstinātu skolēnus ar rakstnieces personību, skolēniem tiek piedāvāta *kolāžas* veidošana. Skolēni sistematizē saņemto informāciju, vienlaicīgi radot savā iztēlē Vizmas Belševicas tēlu. Literāro tēlu portreti vizuāli tuvina tēlus lasītājam, vienlaikus atklājot paša mākslinieka interpretāciju.

V. Belševicas dzejas stundā izmanto *skaņdarbu klausīšanos*. Šī metode skolēniem attīsta prasmi saistīt dzejas mākslu ar mūziku. Dzejoļa uzmanīgai lasīšanai vajadzīga vairākkārtīga atgriešanās, jo dzejolis atklāj savus noslēpumus tikai visu tā daļu kopveselā uztvērumā. (40, 19.lpp.)

Strādājot ar „Billes” fragmentiem un veicot skolotājas sagatavotos uzdevumus, skolēni *strādā ar tekstu*, lasa fragmentus mājās. Darba autore uzskata, ka tas uzlabo skolēnu lasītprasmi. Kā norādīts A. Geskes un A. Ozolas pētījumā (2007), ļoti populāra ir ārpusklases jeb mājas lasīšana. (17, 107.lpp.)

Skolēniem tiek piedāvāta *prognozēšanas metode*, kas sekmē teksta lasīšanu ar izpratni, rosina interesi par tekstu, attīsta skolēnu analīzes, secināšanas un sava viedokļa formulēšanas prasmes.

Metode *četrus logus mikroskops* (vienā rūtī skolēni iezīmē literāro tēlu, otrajā rūtī ieraksta tekstā izmantotos tēlainos vārdus un vārdu savienojumus, trešajā- sajūtas, kuras rosina lasītais literārais darbs, ceturtajā rūtī ieraksta atziņu, kas gūta, lasot šo tekstu) rosina teksta uztveri, pievēršot uzmanību tam, kādas sajūtas- redzes, dzirdes, taustes, garšas, ožas- teksts rada. (20, 28.lpp.)

Skolēni iejūtas literāros tēlos un raksta *literārās zīmītes*. J. Rudzītis ir teicis, ka daiļdarbu lasot, klausoties, tajā iedziļinoties, uztvērējs, asociāciju rosināts, veido garīgu kontaktu, „sarunājas” nevis ar reāliem cilvēkiem, bet ar rakstnieka iztēles radītiem tēliem, gūstot emocionālu valdzinājumu. Saskarsme ar daiļdarba varoņiem ir individuāla, personiska, lasītājam tā ir reizē saskarsme pašam ar sevi. (40, 3.lpp.)

Domu karte, atslēgas vārdu pierakstīšana (skolēni izvēlas vārdus, kas visspilgtāk raksturo personību vai daiļdarbā notiekošo) veicina skolēnu prasmi sistematizēt jauniegūto informāciju un palīdz nostiprināt skolēnu zināšanas.

Ikvienā stundā tiek izmantoti *vizuālie materiāli*, piemēram, fotoattēli, tēlotājmākslas darbu reprodukcijas. Vizuālie tēli ir spēcīgs instruments gan informācijas nodošanai, gan arī intereses stimulēšanai. (11, 56.lpp.) Krāsainās ilustrācijas attīsta skolēnu redzes sajūtas, izkopj krāsas uztveri. Skolēni salīdzina literāro tekstu ar ilustrāciju radīto iespaidu un personīgo pieredzi. (42, 178.lpp.)

Skolēni pilnveido savu rakstītāja kultūru, rakstot *brīvo rakstu* (skolēni brīvā formā rakstiski izsaka savu viedokli par tēmu „Mana bērnība”) un „*dzīvo*” *dzejoli* (skolēni atbild uz 10 jautājumiem par literāro tēlu). Viņi mērķtiecīgi sistematizē informāciju un saista to ar savu pieredzi, līdz ar to veidojot attieksmi pret notiekošo, lietām, parādībām. Ē. Skots Andersens uzsver, ka skolēni vienlaikus ar radošo darbu arī mācās. (2, 3.lpp.)

Sarunas kultūru skolēni apgūst *diskusijas* laikā, kad skolēniem tiek dota iespēja diskutēt par tēmu „*Divi lati- daudz vai maz?*”. Tā veicina atbildības sajūtas veidošanos, attīsta saskarsmes iemaņas, paplašina iemaņas pieņemt lēmumus. Reizē ar zināšanām, dalībnieki apgūst prasmi analizēt izteiktās versijas no sava redzes punkta. Šī metode rosina katru piedalīties un palīdz attīstīt komandas darba iemaņas. (11, 59.lpp.)

Noslēgumstundā skolēniem tiek piedāvāts *video ieraksta skatīšanās*- TV raidījums Ex libris svētdienā- „*Vizmai Belševicai 65*”, lai skolēni apkopotu temata apgūvē iegūtās zināšanas.

Darba autore, modelējot literatūras mācību stundas, vēlējās attīstīt un pilnveidot skolēnu personību. To labāk veikt palīdzēja izvēlētās mācību metodes un uzdevumi, kas spēj skolēnus iedvesmot un padarīt literatūras mācības par abpusēju sadarbības procesu.

3. SKOLOTĀJA GATAVOŠANĀS DARBAM KLASĒ

3.1. Pusaudžu vecumposma īpatnību apzināšana

Mācību procesā skolēniem ir īpašs statuss, jo tieši viņu dēļ tiek organizēts mācību darbs. Izmēģinājumdarbībā ir iesaistīti 7. klases skolēni. Tie ir bērni vecumā no 13 līdz 14 gadiem. Studējot teorētisko literatūru par vecumposma īpatnībām, darba autore secina, ka tiek piedāvāti vairāki vecumposma iedalījuma veidi.

Saskaņā ar cilvēka attīstības īpatnībām ir pieņemts, ka skolēni, vecumā no 11 līdz 15 gadiem, pieder pie vidējā skolas vecuma. Šādu periodizāciju lieto L. Žukovs grāmatā „*Jevads pedagogijā*” un V. Zelmenis grāmatā „*Pedagoģijas pamati*”. Pēc I. Puškareva, A. Vorobjova un G. Svences domām, šis laiks ir pusaudžu periods. Jāpiebilst, ka arī E. H. Eriksons šo vecumposmu dēvē par pusaudzību. Atšķirīgs viedoklis ir H. Gudjonam, kurš uzskata, ka vecums no 12 līdz 18 gadiem ir jauniešu vecums. R. Vuorinens un E. Tūnala savā grāmatā „*Psiholoģijas pamati. Cilvēka attīstības posmi*” šo laiku dēvē par jaunību.

Kā norāda Dž. Dobsons, pusaudžu gadus var salīdzināt ar tuneli, kuram ir sākums, bet kuram noteikti ir arī gals. Kamēr vien pusaudzis paliek uz ceļa un turpina braukt, var rēķināties, ka tunelis beigsies. (12, 164.lpp.) Lai, organizējot mācību darbu, skolēnus veiksmīgi virzītu pa šo tuneli, ir svarīgi zināt pusaudžu vecuma īpatnības.

Kas ar pusaudzi notiek skolas vidē? Šis jautājums ir aktuāls ikvienam autoram, kas apzinās un pēta vecumposma īpatnības. G. Svence uzsver, ka pusaudžu darbību skolā raksturo mācības un saskarsme ar vienaudžiem un skolotājiem. (45, 135.lpp.) E. H. Eriksons grāmatā „*Identitāte: jaunība un krīze*” šo atziņu papildina ar secinājumiem, ka viņiem ir vēlme būt vienaudžu un skolotāju pieņemtiem. (16, 102.lpp.) Vienaudži līdzveido katra jaunieša dzīves stilu. Pozitīvas attiecības ar vienaudžiem stimulē aktivitāti, rada dzīvotprieku, veido drošības un uzticēšanās atmosfēru- veidojas labvēlīgi apstākļi sevis īstenošanai. Vienaudži ir dažāda veida informācijas avots, vide, kur tiek realizēta emocionālā kontakta nepieciešamība, vieta, kur tiek organizēta kopdarbība. Jāatceras, ka šajā vecumposmā vienaudžu grupa var ietekmēt arī negatīvi, jo skolēni saskarsmē ar citiem rīkojas saskaņā ar grupas viedokli.

Pusaudžiem šajā vecumā atklājas viņu iekšējā pasaule. Cilvēks ar bagātu un daudzveidīgu emociju pasauli, dziļām jūtām spēj ne tikai vairāk dot, bet arī vairāk gūt no dzīves. Skolēnu dvēseles savdabība, viņu garīgās darbības spējas, viņu tikumiskā un estētiskā attīstība ir šajā periodā svarīgas psiholoģiskas problēmas. Tāpēc skolotājam vajadzētu noskaidrot un izvērtēt, cik daudz un kādās situācijās skolēni šajā vecumposmā izjūt

emocionālu pārdzīvojumu- vai tas notiek savstarpējās attiecībās, vai to var arī veicināt daiļdarba lasīšana, gandarījums par paveikto.

Lai pusaudzis iepazītu pasauli un atrastu vietu tajā, viņam ir nepieciešama apziņa, ka drīkst kļūdīties un no savām kļūdām mācīties, jo situācijā, kad skolēnam neveicas, piemēram, kādā mācību priekšmetā, viņš neapzināti tieksies atrast kādu citu jomu, kur viņam veiksies. Saņemot atbalstu, skolēni spēj sasniegt panākumus. (18, 149.lpp.) Tāpēc skolotājam jāuzsver tas, kas skolēnam izdodas. Svarīgi, lai pusaudzīm būtu iespēja iesaistīties dažādās skolas un ārpusskolas aktivitātēs, kas ļauj apgūt sociālās lomas un ceļ viņa pašcieņu. Skolēniem vajadzētu atcerēties arī to, ka tieši neveiksme var likt pārvērtēt savas spējas un aktivizēt mācīšanos. (5, 26.lpp.) Pusaudžiem ir vajadzīgi noteikumi, prasības, lai arī kā viņi tiem gribētu pretoties. Darba autore uzskata, ka iespējamais skolotāja un skolēnu sadarbības veidus vajadzētu izstrādāt kopā ar skolēniem, lai ieguvēji no šīs sadarbības būtu gan skolēni, gan skolotāja.

Pusaudžu mācīšanās motivācijas veidošanās ir saistīta ar dominējošo vajadzību apmierināšanu. Latviešu valodas un literatūras skolotāju skatījumā 7. klases skolēnu vajadzības ir apmierināt vēlmi izzināt, izjust spēcīgas emocijas, izprast sevi un pieaugušos. (42, 155.lpp.) Pusaudžiem šīs vajadzības mainās, bet kā norāda S. B. Kaverina izteiktā atziņa, vajadzība pēc jaunrades, darba un mācīšanās ir nepieciešama visos vecumos personības pilnveidei. (32, 53.lpp.) Darba autore piekrīt H. Gudjona atziņai, ka pusaudžu vecumā ir nepieciešamība pēc kreativitātes, jo tā ir svarīga gan inteliģences pilnveidei, gan citu personības īpašību nostiprināšanai. (18, 149.lpp.) Skolotāja, gatavojot mācību materiālu literatūras stundām, nedrīkstētu aizmirst par radošo spēju attīstīšanu skolēnos, rosinot viņus veidot dialogu par konkrētām problēmām.

Pusaudžu garīgajā attīstībā sastopamas dažas iepriekšējo gadu īpatnības, piemēram, nenoturīga uzmanība, konkrētā domāšana. (52, 67.lpp.) Mācību programmā ir ietvertas skolēnam nozīmīgas mākslas un ētiskās vērtības, kas veido pamatu viņa pilnvērtīgai, motivētai attīstībai, centrā izvirzot prasmju un iemaņu attīstību vārda mākslas izpratnes procesā, tēlainās domāšanas attīstību. (28)

Skolotājam ir nepieciešams domāt par konkrēto mācību metodes izvēli, lai vecinātu informācijas uztveri un noturību, sekmētu skolēna sadarbības pieredzi, iemācītu pusaudžiem mācīties un veicinātu skolēnu pieredzes rosināšanu.

Skolēniem šajā vecumā pilnveidojas prasmes un iemaņas veidot pašam savas hipotēzes, plānot savu darbību. Daži spriedumi ir ļoti pretrunīgi un kategoriski. Bieži vien šīs pretrunas ir saistītas ar nelielu dzīves pieredzi, ar neprasmī izdarīt secinājumus no neveiksmēm. Vērtīborientācija var palīdzēt izskaidrot, kā un kāpēc atsevišķas lietas un parādības atrod vietu

konkrēta cilvēka vērtību sistēmā, arī konkrētā sabiedrībā. Izvērtējot un saskatot līdzīgo un atšķirīgo savā un V. Belševicas personībā, pusaudzis, iespējams, rastu atbildes uz sev interesējošiem jautājumiem.

Pusaudžu vecumā mainās autoritātes. Par tādu var kļūt skolotājs vai kāds grāmatas varonis, tajā pašā laikā pusaudzis baidās, ka varētu uzticēties muļķīgai iedomai. (16, 101.lpp.)

Modelējot literatūras mācību stundas Vizmas Belševicas personības un daiļrades iepazīšanai, skolotājam jāveic mērķtiecīgs, sistemātisks darbs mācību metožu izvēlē, lai skolēniem tiktu piedāvāts tāds materiāls, kas veicinātu skolēnus darboties.

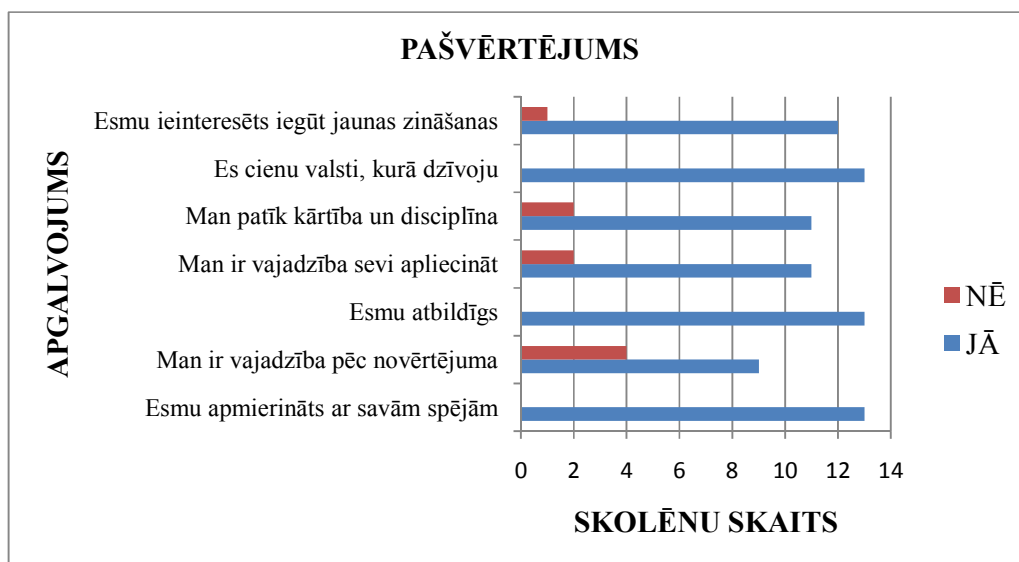
3.1. Mācību izmēģinājumā iesaistīto skolēnu raksturojums

Valmieras Valsts ģimnāzijas 7.^b klasē mācās 19 skolēni- 13 meitenes un 6 zēni. Sarunā ar klases audzinātāju, kas ir arī ģeogrāfijas skolotāja, darba autore noskaidroja, ka 8 skolēni mācās kopā no 1. klases, 9 skolēni kopā mācās no 5. klases. Klases audzinātāja klasi audzina no 5. klases.

Klases kolektīvu skolotāja raksturo kā saliedētu un draudzīgu. Savstarpējās attiecībās tiek ievērota cieņa. Skolēni ir izpalīdzīgi. Klasē nav novērojami līderi.

Skolēniem tika piedāvāta anketa pašvērtējuma atklāšanai. (skat. 1. pielikumu) Apkopojot rezultātus, darba autore noskaidroja, ka saskarsmē ar klasesbiedriem, vienaudžiem skolēni prot uzklaut, pamatot savu viedokli, atrast kompromisu, atbalstīt un sadarboties. Sadarbojoties ar pieaugušajiem, skolēni prot uzklaut, atbildēt un uzdot jautājumus.

Skolēnu mācību darbs ir organizēts un mērķtiecīgs. Skolēnu attieksme pret skolu un mācībām ir pozitīva. No 13 aptaujātajiem skolēniem 12 ir ieinteresēti apgūt arvien jaunas zināšanas. Tomēr klases zināšanu un sekmju līmenis ir nevienmērīgs. Atsevišķu mācību priekšmetu stundās (*piemēram*, matemātikā, svešvalodās) daži skolēni ir nesekmīgi. Tas izskaidrojams ar to, ka skolēniem nav interese apgūt konkrēto mācību priekšmetu, kā arī skolēniem netiek sniegta motivācija mācību priekšmeta apguvei. Motivācija regulāri pildīt mājas darbus skolēniem ir tad, ja viņi zina, ka tas tiks vērtēts ar atzīmi. Tas izskaidro to, ka 9 skolēniem ir vajadzība pēc novērtējuma viņu darbībai.

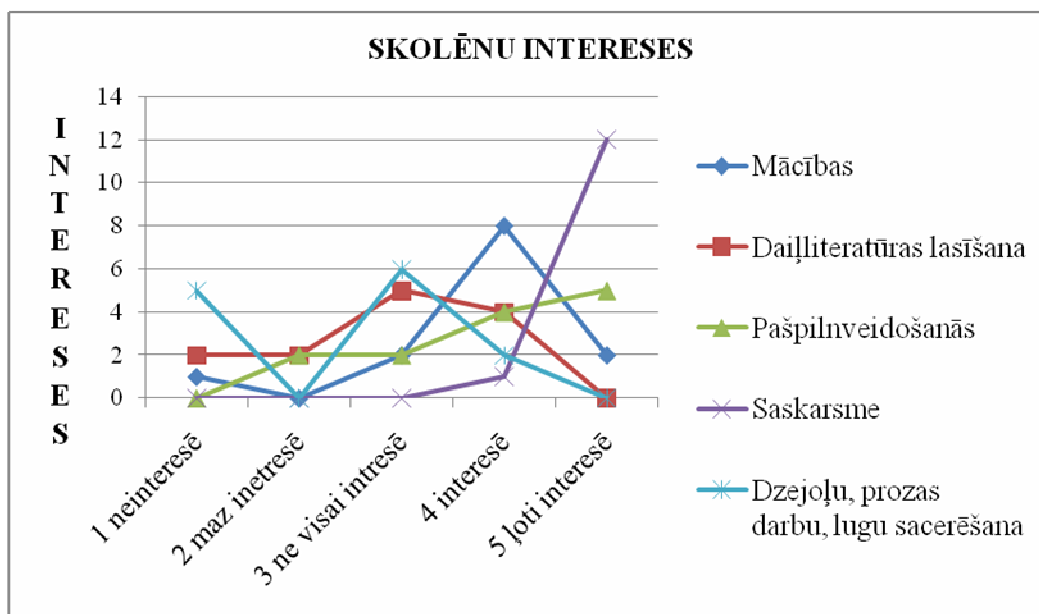

13 skolēni norādījuši, ka viņi ir atbildīgi par sev uzticētiem pienākumiem. Skolēni cenšas ievērot pieņemtās uzvedības normas gan klases kolektīvā, gan ārpus tā. 11 skolēni ir norādījuši, ka viņiem patīk kārtība un disciplīna, bet tā kā šis ir vecums, kad ne vienmēr

aktuālākais un interesantākais ir mācību process, tad dažos mācību priekšmetos ir novērojamas disciplīnas problēmas. Tikai 2 skolēni ir norādījuši, ka viņiem nav vajadzība sevi apliecināt. Skolotājas izteiktos aizrādījumus skolēni uzklausa.

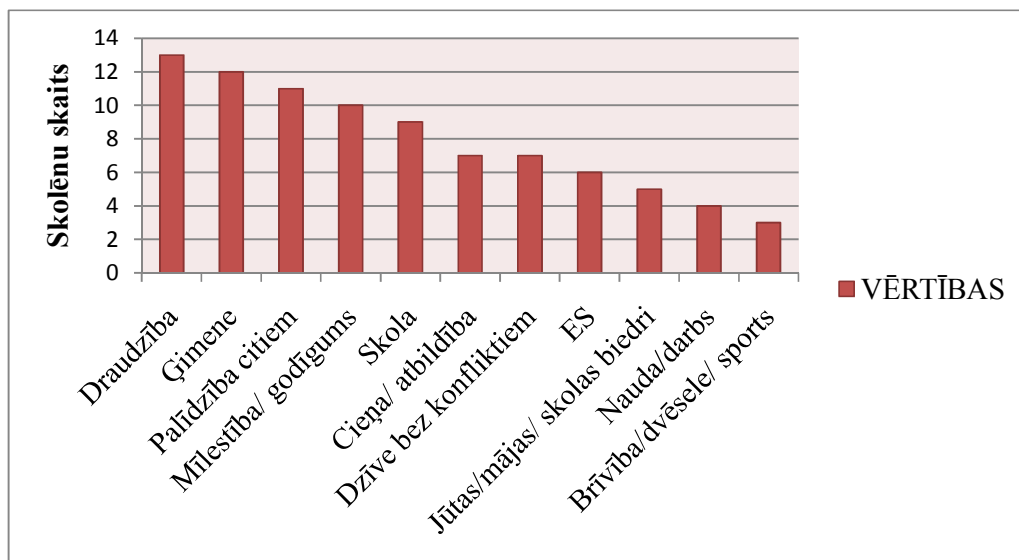
Skolēnu interešu sfēras ir dažādas. Arī D. Laiveniece grāmatā „Valodas mācības pusaudzim” norādījusi, ka pusaudžu interešu loks var būt visai plašs, jo viņiem ir nepieciešams noskaidrot, kas viņam padodas vislabāk, lai varētu attīstīt savas prasmes izvēlētajā jomā. (24, 164.lpp.)

Skolēniem tika piedāvātas 20 interešu sfēras, no kurām skolēniem bija jāatzīmē tās, kas viņus interesē un neinteresē. (skat. 2. pielikumu) Visvairāk šajā vecumposmā skolēnus interesē saskarsme ģimenē, ar draugiem (12 skolēni). 8 skolēniem interesē mācības un darbi mājās. Pie sfērām, kas skolēnus interesē, tika norādītas ekskursijas, radio, audio ierakstu klausīšanās, diskotēku apmeklēšana. 7 skolēniem svarīga ir pašpilnveidošanās. Skolēnus ne visai interesē daiļliteratūras lasīšana, daiļliteratūras darbu sacerēšana (7 skolēni), TV pārraižu skatīšanās. Skolēnus neinteresē modelēšana, konstruēšana, deju nodarbības, mūzikas nodarbības, nodarbošanās ar dzīvniekiem. Savu brīvo laiku skolēni pavada pastaigājoties, atpūšoties kopā ar ģimeni, daži laiku pavada ceļojot, mācoties, sportojot, zīmējot un lasot grāmatas.

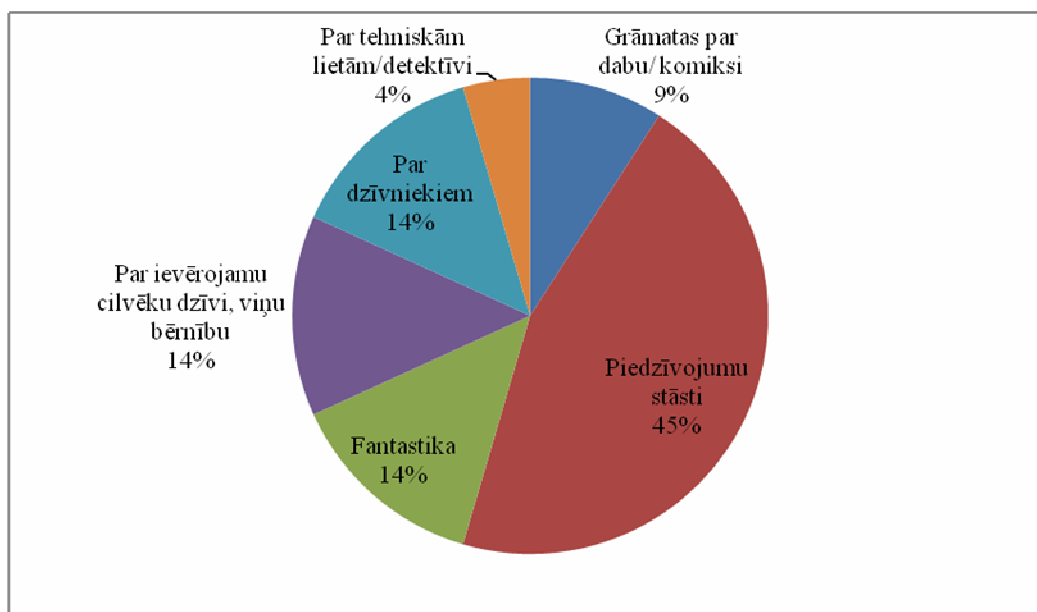
Modelējot mācību stundas, jāatceras, ka skolēniem šajā laikā ir sava vērtību pasaule. Pirms reālā dialoga ar Vizmu Belševicu, skolēni aizpildīja anketu „Manas vērtības”, atklājot savu vērtību piramīdu. (skat. 3. pielikumu) Anketas aizpildīja 13 skolēni, no kuriem 13 skolēni par nozīmīgāko vērtību atzinuši draudzību. 12 skolēniem svarīga ir ģimene, jo „tā ir vistuvākā, svarīgākā lieta, kas cilvēkiem var būt, tā palīdzēs grūtā brīdī, atbalstīs”. Palīdzība citiem ir svarīga vērtība 11 skolēniem. Arī draugi skolēniem šajā vecumposmā ir vērtība. 10

skolēni vēlas, lai apkārtējie ļaudis būtu godīgi pret viņiem. 6 skolēniem vērtība ir viņi paši. Par vērtībām skolēni atzinuši arī skolu, cieņu, atbildību, dzīvi bez konfliktiem, jūtas, brīvību, dvēseli.

Lai saprastu Vizmas Belševicas mākslu, darba autore skolēnus rosina domāt par vērtībām, kas svarīgas pašiem skolēniem, kā arī par tām, kas nozīmīgas rakstniecei.

Šajā vecumposmā skolēniem ir daudz jautājumu par sevi, par vienaudžiem, par pasauli, kurā dzīvo, par vērtībām, un daļu no atbildēm meklē grāmatās. (19, 8.lpp.) Anketējot skolēnus, diplomdarba autore secināja, ka skolēni lasa dažāda satura grāmatas. (skat. 4. pielikumu)

45% skolēni ir norādījuši, ka viņi labprāt lasa piedzīvojumu stāstus. 14% skolēnu lasa grāmatas par ievērojamu cilvēku dzīvi un viņu bērnību. Šiem skolēniem interesētu Vizmas

Belševicas atmiņu tēlojums „Bille”. Par dzīvniekiem arī lasa 14% aptaujātie skolēni. Tikai 9% skolēni lasa par dabu un komiksus. Tehnisko literatūru un detektīvus lasa 4% skolēnu.

Arī literatūrzinātniece I. Stikāne norāda, ka pusaudžu literārā interese saistās galvenokārt ar piedzīvojumu literatūru un grāmatām par reālo dzīvi, vienaudžiem un viņu problēmām. (43, 94.lpp.)

Grāmatas, ko skolēni ir izlasījuši kā pēdējās ir: Dž. K. Roulinga „Harijs Poters”, A. Sjūela „Melnais skaistulis”, L. Kerols „Alise Brīnumzemē”, L. M. Montgomerija „Anna no zaļajiem jumtiem”, A. de Sent- Ekzipeŗ „Mazais princis” un A. A. Milns „Vinnijs Pūks un viņa draugi”.

Skolēniem ir lasītāja pieredze, tāpēc skolotāja mudina skolēnus domāt par literāro darbu saturisko būtību, izprast tos, lai veicinātu emocionālo pārdzīvojumu.

Uz jautājumu, kāpēc skolēniem patīk/nepatīk lasīt grāmatas, Laura ir atbildējusi, ka „*dažas grāmatas ir ļoti interesantas, tās aizrauj*”, Inga norādījusi- „*lai gan lasu diezgan reti, lasot bagātīnu savu vārdu krājumu, gūstu atziņas*”. Anita atzinusi, ka „*lasot var uzzināt daudz ko jaunu*”. Emīlam un Klāvam nepatīk lasīt grāmatas, jo „*to izlasīšana aizņem pārāk daudz viņu brīvo laiku*”. Tāpēc darba autore piekrīt A. Geskem un A. Ozolai, ka ļoti svarīgi ir veicināt skolēnu vēlēšanos lasīt. Lai paaugstinātu skolēna motivāciju, viņa pozitīvie mācību sasniegumi jāatalgo ar uzslavām un vērtējumu. (17, 110.lpp.) Vajadzētu padomāt arī par to, kā organizēt mācību darbu stundā, izmantojot daudzveidīgas mācību metodes, lai motivācija un interese nezustu visas tēmas apguves laikā.

Darba autore, pirms metodiskās sistēmas izstrādes, noskaidroja skolēnu zināšanas par Vizmu Belševicu un viņas daiļradi. Skolēni zina, ka V. Belševica darbojas literatūrā, ir rakstniece, kas sarakstījusi „Billi”. 10 skolēnu par šādu rakstnieci nav dzirdējuši. Tikai viena skolniece Zīle ir norādījusi, ka viņai mājas grāmatu plauktā ir V. Belševicas „Bille”, un viņa ir to izlasījusi. Tā kā puse klases skolēnu par rakstnieci nav dzirdējuši, skolotājai ir nepieciešams atlasīt tādu mācību materiālu, kas būtu saistošs ikvienam skolēnam. Lai to būtu vieglāk izdarīt, skolotājai svarīgi bija noskaidrot, kuras tad ir tās lietas, ko skolēniem patīk darīt literatūras stundās.

7.^b klases skolēniem literatūras stundās patīk veikt darbu grupās, skatīties video ierakstus, klausīties skolotājas stāstījumu, diskutēt, lasīt, klausīties audio ierakstus. Skolēniem nepatīk publiski uzstāties, iestudēt literāru darbu, rakstīt domrakstus un esejas. Skolēni vēlētos literatūras stundās vairāk lasīt, mazāk rakstīt, strādāt grupās un noskatīties kādu video filmu. Krista lasīt lugas, Inga gribētu saņemt un sākt vairāk lasīt, lai saprastu, kāds žanrs viņai patīk visvairāk.

3.2. Mācību materiālu izstrāde

Gatavojoties literatūras mācību stundām, skolotājam ir jāveic noteikti priekšdarbi, lai saprastu, kuri mācību materiāli darba gaitā būtu izmantojami.

Gatavojot mācību materiālus, darba autorei bija nepieciešams iepazīties ne tikai ar apgāda Zvaigzne ABC izdoto mācību grāmatu 7. klasei, bet arī ar apgāda RaKa literatūras mācību grāmatu izdevumiem, jo Vizmas Belševicas personības un daiļrades apgūšana ir iekļauta arī izdevniecības „RaKa” 5. un 8. klases literatūras grāmatās. 5. klases literatūras mācību grāmatā ir rodami interesanti jautājumi, kuri varētu būt noderīgi stāsta „Divi lati” saturiskās būtības atklāšanai. Savukārt literatūras grāmatā, kas domāta 8. klases skolēniem, ietverta saistoša informācija par rakstnieces rakstura savdabību. Šos faktus iespējams izmantot stundā, kurā tiek iepazīta V. Belševicas personība.

Mācību stundas par V. Belševicas personību un daiļradi tika veidotas, izmantojot daudzveidīgas mācību metodes, lai skolēni varētu izpausties radoši, pilnīgot sevi kā lasītāju, bagātināt savu vārdu krājumu, gūt pieredzi, jo kontakts ar mākslas darbu vienlaikus ir tā vērošana, pārdzīvošana, izpratne, radoša pārveide iztēlē un personiska interpretācija un baudījums. (40, 29.lpp.) Arī mācību materiāla atlasē ir nepieciešama radoša pieeja.

Gatavojoties sarunai ar klasi par V. Belševicas personību un daiļradi, skolotāja izveidoja ieteicamās literatūras sarakstu gan sev, gan arī skolēniem.

Literatūras saraksts skolotājam:

- **Anderesens, Ē. S.** Ietērp vārdos savu pasauli. –R.: Garā Pupa, 1995.- 87 lpp
- **Bārsna-Melisa, G.** Meistardarbnīca. Akvarelis. –R.: Zvaigzne ABC, 2005., 60.lpp
- **Belševica, V.** Raksti II sēj. –R.: Jumava, 2000.
- **Belševica, V.** Raksti III sēj. –R.: Jumava, 2001.
- **Belševica, V.** Raksti IV sēj. –R.: Jumava, 2002.
- **Brīdaka, L.** *Vizma Belševica.*// Diena, 2005. gada 9. augusts.
- *Dvīņu zīmē: Vizmas Belševicas nozīme literatūrā un vēsturē.*// Konferences materiāli. –R.: Karogs, 2007.
- **Ivaska, A.** Dzeja un atdzeja. –R.: Pētergailis, 2008., 103. lpp
- **Kalve A., Stikāne I., Tretjakova S.** Literatūra 5. klasei. Skolotāja grāmata. –R.: Pētergailis, 2007. - 94 lpp
- Karogs, 2007., Nr.3., 80.-144. lpp
- **Klimpiņš, V.** Latvijas ligzdojošo putnu atlants 1980 - 1984. –R.: Zinātne, 1989., 161.lpp

- **Krastiņa E., Pipere A.** Mācību sasniegumu pašizvērtēšana. –R.: RaKa, 2004. -216 lpp
- **Kubuliņa, A.** Vizma Belševica. –R.: Preses nams, 1997.
- **Lapiņa L., Rudiņa V.** Apgūsim demokrātiju. Interaktīvās mācīšanas metodes. Skolotāja rokasgrāmata. –R.: Zvaigzne ABC, 1997. -136 lpp
- Latviešu valodas vārdnīca. –R.: Jumava, 1999.
- Latvijas lauku putni. –R.: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 1998., 88.-89.lpp
- Latvju tautas daiņas I. –R.: Literatūra, 1928., 199.lpp
- Literatūra 7. klasei. Mācību grāmata. –R.: Zvaigzne ABC, 1999.
- Literatūra 4.-9. klasei. Mācību programmas paraugs.// Pieejams: www.isec.gov.lv
- Literatūra 7.-8. klasei. Skolotāja grāmata. –R.: Zvaigzne ABC, 2000.
- Literatūras mācību priekšmeta standarts 4.- 9. klasei.// Pieejams: www.isec.gov.lv
- **Libiete, M.** *Atvadas no „Billes” autores.*// Druva, 2005. gada 16. augusts.
- Pasaku pasaulē. Sastādījis A. Čapiņš. –R.: Liesma, 1986.
- **Rauhvargers, E.** Lai košāka valodiņa. –Apgāds Priedaines, 2001.
- **Rubana, I. M.** Mācīties darot.-R.: RaKa, 2004.
- **Spārītis, O.** Rīgas pieminekļi un dekoratīvā tēlniecība. –R.: SIA Nacionālais apgāds, 2001., 39.lpp
- **Stikāne, I.** Vērtību pasaule latviešu bērnu literatūrā. –R.: RaKa, 2005. -191 lpp
- Svešvārdu vārdnīca. –R.: Avots, 1987.
- **Tīrons, J.** *Jūra ir jūra.*// Rīgas Laiks, 1999., Nr.9.

Literatūras saraksts skolēniem:

- **Belševica, V.** Baltās paslēpes. Mīlestības dzejas izlase. –R.: Artava, 1991.
- **Belševica, V.** Bille. –R.: Jumava, 1992.
- **Belševica, V.** Bille dzīvo tālāk. –R.: Jumava, 1996.
- **Belševica, V.** Billes skaistā jaunība. –R.: Jumava, 1999.
- **Belševica, V.** Kamolā tinēja. –R.: Liesma, 1981.
- **Belševica, V.** Raksti II sēj. –R.: Jumava, 2000.
- **Belševica, V.** Raksti III sēj. –R.: Jumava, 2001.
- **Belševica, V.** Raksti IV sēj. –R.: Jumava, 2002.
- Literatūra 7. klasei. Mācību grāmata. –R.: Zvaigzne ABC, 1999.

Papildus minētajiem mācību materiāliem, literatūras stundās paredzēts arī izmantot Rakstniecības, teātra un mūzikas muzeja arhīvā rodamos materiālus: U. Zemzara zīmēto V. Belševicas portretu (skat. 8. pielikumu) un dzejoļa „*Mūs bērībā vecāki glābj*” tekstu rokraksta variantā. (skat. 16. pielikumu)

Lai mācību process būtu pilnvērtīgāks un saistošāks, literatūras stundās paredzēts izmantot ne tikai mācību grāmatu, bet arī skolotājas sagatavotos uzdevumus, fotoattēlus, tēlotājmākslas darbu reprodukcijas, audio un video ierakstus.

Skolēniem piedāvātie uzdevumi: jaunrades darbs „Mana bērība”, savas ģimenes vizītkartes veidošana, diskusija par tematu „*Divi lati- daudz vai maz? Kā tos iztērēt?*”, „literāro zīmīšu” rakstīšana, pašvērtējuma karšu aizpildīšana, „dzīvā” dzejoļa rakstīšana. Šo uzdevumu mērķis ir rosināt skolēnus paust savu viedokli par sabiedrībā aktuāliem jautājumiem, attīstīt viņu spriešanas un analīzes spējas.

Skolotājas veidoto darba lapu saturs orientēts uz skolēnu emocionālās pasaules bagātināšanu.

Stundās paredzēts izmantot audio ierakstus (grupas Jumprava izpildīto dziesmu „Dziesma Dūdieviņam”, dziesmu „Kamolā tinēja” I. Skrastiņa izpildījumā), kā arī dažādus uzskates materiālus (*piemēram*, S. Šegelmaņa portretskices, fotoattēlus no V. Belševicas grāmatas „Raksti” 3. un 4. sējuma, no A. Kubuliņas monogrāfijas „Vizma Belševica”, kā arī dažādus putnu attēlus no grāmatām „Putnu fotogrāfu piezīmes” (38, 73.lpp.), „Latvijas lauku putni” (27, 89.lpp.) un tiek parādīta G. Bārsnas-Melisas akvareļa „Zosis Kanādā” reprodukcija).

No Rīgas domes Izglītības jaunatnes un sporta departamenta, Izglītības attīstības nodaļas audiovizuālās bibliotēkas piedāvātajiem materiāliem izvēlēts videoieraksts *Vizmai Belševicai- 65*, kas uzskatāmi atklāj gan Vizmas Belševicas personības, gan daiļrades savdabību.

Izvēloties dažādus mācību materiālus mācību procesa, satura pilnveidei un rezultātu sasniegšanai, skolēniem tiek sniegta motivācija radošam darbam.

3.3. Stundu tematiskais plānojums

Vizmas Belševicas personībai un daiļradei modelētas 7 mācību stundas. Pirmā stunda veltīta tam, lai iepazītu V. Belševicu kā savdabīgu individuāli neatkārtojamo personību. Otrā stunda ir Vizmas Belševicas dzejas stunda. Trešajā stundā skolēni iepazīstas ar V. Belševicas atmiņu grāmatu „Bille”, sāk lasīt daiļdarba pirmo fragmentu „Ģimenes albums”. Mājās skolēniem tiek dota iespēja sagatavot stāstījumu par savu ģimeni. Ceturtajā stundā skolēni aktīvi iesaistās diskusijā par tēmu „*Divi lati- daudz vai maz? Kā tos iztērēt?*”. Skolēni attīsta prasmi novērtēt savu ieguldījumu diskusijas norisē. Piektajā stundā („Bērna pasaules uztvere”) skolēni tiek rosināti noskaidrot un pārspriest fragmentā „Bezdelīgas” apliecināto vērtību nozīmību mūsdienās. Sestās stundas temats ir „Pirmā skolas diena”. Skolēni atceras savu pirmo skolas dienu, pārtop literārajos tēlos un iesaistās sarunā ar „zīmītes rakstītājiem”. Mājās viņiem tiek uzdots iejusties Billes tēlā un dienasgrāmatas formā uzrakstīt izjūtas, kādas pārņem meiteni, pārnākot no skolas mājās. Septītā stunda ir veidota kā noslēgumstunda, kad tiek pārbaudīts skolēnu zināšanu un prasmju apguves līmenis. Šajā stundā skolēni skatās videoierakstu par V. Belševicu, viņas daiļradi, raksta „dzīvo dzejoli” par Billi. Stundas beigās iepazīstas ar Astrīdes Ivaskas akrostihu „Dzejniecei Latvijā”.

1. stunda

Stundas temats: Vizmas Belševicas personība un daiļrade.

Stundas mērķis: Iepazīstināt skolēnus ar V. Belševicas personību un daiļradi.

Stundas uzdevumi:

1. Rosināt skolēnu interesi par V. Belševicu kā savdabīgu individuāli neatkārtojamo personību.
2. Veidot priekšstatu par V. Belševicas daiļrades daudzveidību.
3. Pilnīgot skolēnu saziņas kultūru.

Prognozējamais rezultāts:

1. Skolēni iepazīst V. Belševicas personības šķautnes.
2. Skolēniem ir priekšstats par Vizmas Belševicas daiļrades daudzveidību.
3. Skolēni pilnīgo savu saziņas kultūru.

Mācību metodes:

- Saruna (mācību dialogs)
- Vizualizēšana
- Kolāža
- Domu karte

- Atslēgas vārdi

Mācību darba organizācijas formas:

Konkrētās DOF:

- ✓ mācību stunda;
- ✓ skolēnu mācību darbs mājās.

Vispārīgās DOF:

- ✓ Individuālais darbs;
- ✓ Frontālais darbs.

Skolotāja un skolēnu sadarbība:

1. Skolēni aizpilda pašvērtējuma kartes.
2. Atslēgas vārdu ierakstīšana domu kartē.
3. Skolēni veido V. Belševicas personības kolāžu.
4. V. Belševicas grāmatu aplūkošana.
5. Skolēni aizpilda pašvērtējuma kartes.
6. Mājas darba uzdošana.

Mācību metodisko līdzekļu izmantojums:

- Fotoattēli no grāmatām:
 - **Belševica, V.** Raksti 3.sēj. –R.: Jumava, 2001.
 - **Belševica, V.** Raksti 4.sēj. –R.: Jumava, 2002.
 - **Belševica, V.** Bille. –R.: Jumava, 1995. (fotogrāfijas no Vizmas Belševicas personiskā arhīva)
 - **Kubuliņa, A.** Vizma Belševica. –R.: Preses Nams, 1997. (S. Šegelmaņa portretskices)
- Fotoattēli no V. Belševicas autorvakara programmas (1981.)
- Fotoattēli no Rakstniecības, teātra un mūzikas muzeja arhīva (U. Zemzara tušas zīmējums)

Skolēnu mācību sasniegumu vērtēšana:

Pēc vietas mācību procesā- ievadvērtēšana (*aprakstoši*). Skolotājs gūst informāciju par skolēnu sagatavotības līmeni, uzsākot tēmu. (28)

2. stunda

Stundas temats: V. Belševicas dzejas emocionālā daudzveidība.

Stundas mērķis: Rosināt skolēnus iepazīt V. Belševicas dzejas pasauli.

Stundas uzdevumi:

1. Palīdzēt skolēniem izprast vārda mākslas saistību ar mūziku.
2. Mudināt skolēnus izteikt savas izjūtas un sajūtas, klausoties V. Belševicas dzeju.

Prognozējamais rezultāts:

1. Skolēni izprot vārda mākslas saistību ar mūziku.
2. Skolēni raksturo savas izjūtas un sajūtas, klausoties V. Belševicas dzeju.

Mācību metodes:

- Saruna (mācību dialogs)
- Skaņdarbu klausīšanās
- Četru logu mikroskops
- Vizualizēšana

Mācību darba organizācijas formas:

Konkrētās DOF:

- ✓ Mācību stunda;
- ✓ Skolēnu mācību darbs mājās.

Vispārīgās DOF:

- ✓ Individuālais darbs;
- ✓ Frontālais darbs;
- ✓ Pāru darbs.

Skolotāja un skolēnu sadarbība:

1. Iepriekšējās literatūras stundas norises pārrunāšana.
2. Darbs ar V. Belševicas dzeju.
3. Skaņdarbu klausīšanās.
4. Darba lapas aizpildīšana.
5. Mājas darba uzdošana.

Mācību metodisko līdzekļu izmantojums:

- Mūzikas ieraksti
 - Dziesma Dūdieviņam (I. Kalniņa mūzika, V. Belševicas vārdi), izpilda grupa Jumprava
 - Kamolā tinēja (R. Paula mūzika, V. Belševicas vārdi), izpilda I. Skrastiņš
- Attēli
 - Tārtnu attēli: **Baumanis J., Klimpiņš V.** Putni Latvijā. –R.: Zvaigzne ABC, 1997. (105. lpp)
 - Upes tārtnis: *Putnu fotogrāfa piezīmes.* –R.: SIA Nacionālais apgāds, 2001. (73. lpp)

Skolēnu mācību sasniegumu vērtēšana:

Pēc vietas mācību procesā- kārtējā vērtēšana (*ballēs*). Šāda veida vērtēšana veido atgriezenisko saiti starp skolotāju un skolēnu.

3. stunda

Stundas temats: V. Belševicas bērņības grāmata „Bille”.

Stundas mērķis: Rosināt skolēnus iepazīt V. Belševicas bērņības atmiņu tēlojumu „Bille”.

Stundas uzdevumi:

1. Iepazīstināt skolēnus ar autobiogrāfiskā romāna žanra pamatiezīmēm.
2. Rosināt skolēnus izteikt savu vērtējumu par nozīmīgu cilvēka mūža posmu- bērņību.
3. Mudināt skolēnus kopt un bagātināt savu valodu.

Prognozējamais rezultāts:

1. Skolēni zina autobiogrāfiskā romāna žanra pamatiezīmes.
2. Skolēni pauž savu attieksmi par nozīmīgu cilvēka mūža posmu- bērņību, rakstot radošo darbu „Mana bērņība”.
3. Skolēni kopj un bagātina savu valodu, lasot daiļdarba fragmentu un gatavojot stāstījumu par savu ģimeni.

Mācību metodes:

- Saruna (mācību dialogs)
- Darbs ar tekstu
- Vizualizēšana
- Brīvais raksts
- Pierakstu veidošana

Mācību darba organizācijas formas:

Konkrētās DOF:

- ✓ Mācību stunda;
- ✓ Skolēnu mācību darbs mājās.

Vispārīgās DOF:

- ✓ Individuālais darbs;
- ✓ Frontālais darbs.

Skolotāja un skolēna sadarbība:

1. Darbs ar mācību grāmatu.
2. Skolēni raksta brīvo rakstu „Mana bērņība”.
3. Darbs ar tekstu „Ģimenes albums”.
4. Jautājumi par tekstu.
5. Mājas darba uzdošana.

Skolēnu mācību sasniegumu vērtēšana:

Pēc vietas mācību procesā- robežvērtēšana (*apprakstoši*). Tiek noskaidrota informācija par skolēnu gatavību priekšmeta tālākai apguvei. (28)

4. stunda

Stundas temats: Diskusija „Divi lati- tas ir daudz vai maz? Kā tos iztērēt?”

Stundas mērķis: Rosināt skolēnus veikt radošu darbību diskusijas laikā.

Stundas uzdevumi:

1. Rosināt skolēnus izprast un vērtēt fragmentā izteiktās atziņas, saistīt tās ar savu pieredzi.
2. Mudināt skolēnus atrast tekstā svarīgāko informāciju, sistematizēt to, attīstīt prasmi diskutēt.
3. Pilnveidot skolēnu valodas lietošanas iemaņas.

Prognozējamais rezultāts:

1. Skolēni izprot un vērtē fragmentā izteiktās atziņas, saistot tās ar savu pieredzi.
2. Skolēni diskutē, argumentācijai izmanto tekstā rodamās atziņas.
3. Skolēni pilnveido savas valodas lietošanas iemaņas.

Mācību metodes:

- Saruna (mācību dialogs)
- Diskusija
- Domu tīkls

Mācību darba organizācijas formas:

Konkrētās DOF:

- ✓ Mācību stunda;
- ✓ Skolēnu mācību darbs mājās.

Vispārīgās DOF:

- ✓ Individuālais darbs;
- ✓ Frontālais darbs;
- ✓ Grupu darbs.

Skolotāja un skolēna sadarbība:

1. Saruna par mājās lasīto fragmentu „Divi lati”.
2. Skolēnu saliedēšanās grupās.
3. Diskusijas zirnekļa (domu tīkla) aizpildīšana.
4. Diskusijas „Divi lati- daudz vai maz? Kā tos iztērēt?” norise.
5. Skolēni vērtē savu ieguldījumu diskusijas norisē.
6. Mājas darba uzdošana.

Mācību metodisko palīg līdzekļu izmantojums:

- Uzskates materiāli
 - Naudasmaks (nepieciešams reālās situācijas radīšanai)

Skolēnu mācību sasniegumu vērtēšana:

Skolēni aizpilda pašvērtējuma kartes, izsakot savas izjūtas un iespaidus, novērtē savu veikumu. Tiek attīstīta skolēnu prasme vērtēt savus sasniegumus. (47, 31.lpp.)

5. stunda

Stundas temats: Bērna pasaules uztvere.

Stundas mērķis: Rosināt skolēnus domāt par ikvienas personības (bērna un pieaugušā) individuāli neatkārtojamo pasaules uztveri un izjūtām.

Stundas uzdevumi:

1. Mudināt skolēnus atklāt un izteikt savu viedokli par fragmentā „Bezdelīgas” apliecināto vērtību nozīmību mūsdienās.
2. Pilnīgot skolēnu valodas kultūru.

Prognozējamais rezultāts:

1. Skolēni pauž savu attieksmi par fragmentā „Bezdelīgas” apliecināto vērtību nozīmību mūsdienās.
2. Skolēni pilnīgo savu valodas kultūru.

Mācību metodes:

- Saruna (mācību dialogs)
- Prognozēšana
- Darbs ar tekstu
- Vizualizēšana

Mācību darba organizācijas formas:

Konkrētās DOF:

- ✓ Mācību stunda;
- ✓ Skolēnu mācību darbs mājās.

Vispārīgās DOF:

- ✓ Individuālais darbs;
- ✓ Frontālais darbs.

Skolotāja un skolēna sadarbība:

1. Saruna par vērtībām.
2. Skolotāja piedāvā citu autoru atziņas par vērtībām.
3. Mājas darba pārbaude.
4. Darbs ar tekstu, darba lapas aizpildīšana.
5. Mājas darba uzdošana.

Mācību metodisko palīg līdzekļu izmantojums:

- Attēli
 - Bezdelīgu attēli: Latvijas lauku putni. –Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 1998. (89.lpp.)
- Tēlotājmākslas darbu reprodukcijas
 - G. Bārsnas- Melisas akvareļa „Kanādas zosis” reprodukcija

Skolēnu mācību sasniegumu vērtēšana:

Pēc vietas mācību procesā- kārtējā vērtēšana (*ieskaitīts/neieskaitīts*). Skolotāja gūst informāciju par mācīšanās procesa norisi. (3, 172.lpp.)

6. stunda

Stundas temats: „Pirmā skolas diena”.

Stundas mērķis: Rosināt skolēnus izmantot savu pieredzi saturiskās būtības interpretācijā.

Stundas uzdevumi:

1. Rosināt skolēnus atcerēties savu pirmo skolas dienu ne tikai notikumu, bet arī izjūtu kontekstā.
2. Veicināt skolēnu radošo darbību, piedāvājot viņiem iejusties V. Belševicas atmiņu tēlojuma varoņu un lasītāju lomās.

Prognozējamais rezultāts:

1. Skolēni pauž savu viedokli par pirmo skolas dienu, atceroties svarīgākos notikumus un raksturojot savas izjūtas.
2. Skolēni iejūtas V. Belševicas atmiņu tēlojuma varoņu un lasītāju lomās, raksta literārās zīmītes.

Mācību metodes:

- Saruna (mācību dialogs)
- Darbs ar tekstu
- Literārās zīmītes
- Vizualizēšana
- Lomu spēle

Mācību darba organizācijas formas:

Konkrētās DOF:

- ✓ Mācību stunda;
- ✓ Skolēnu mācību darbs mājās.

Vispārīgās DOF:

- ✓ Individuālais darbs;

- ✓ Frontālais darbs.

Skolotāja un skolēna sadarbība:

1. Saruna par skolēnu pirmo skolas dienu.
2. Darbs ar tekstu.
3. Skolēnu lomu sadale.
4. Literāro zīmīšu rakstīšana.
5. Skolēnu iepazīstināšana ar anketu „Mana attieksme pret grāmatām un literatūru” rezultātiem.
6. Mājas darba uzdošana.

Mācību metodisko palīg līdzekļu izmantojums:

- Attēli
 - Fotoattēli no skolēnu personiskā arhīva

Skolēnu mācību sasniegumu vērtēšana:

Stundas darbs tiek vērtēts mutiski- ar uzslavām, pamudinājumiem.

Pēc vietas mācību procesā- kārtējā vērtēšana (*ieskaitīts/neieskaitīts*) Kārtējā vērtēšana sniedz informāciju par mācīšanās procesa norisi. (3, 172.lpp.)

7. stunda

Stundas temats: Noslēgumstunda par V. Belševicas daiļradi.

Stundas mērķis: Rosināt skolēnus paust savu attieksmi par V. Belševicas personības savdabību un viņas daiļrades saturisko būtību.

Stundas uzdevumi:

1. Rosināt skolēnus nostiprināt iegūtās zināšanas par Vizmas Belševicas personību un atmiņu tēlojumu „Bille”.
2. Attīstīt skolēnu prasmi rakstīt „dzīvo” dzejoli, veicinot viņu patstāvīgu, pacietīgu, analītisku radošo darbu.
3. Mudināt skolēnus noskatīties videofilmu par V. Belševicu.

Prognozējama rezultāts:

1. Skolēni nostiprina iegūtās zināšanas par Vizmas Belševicas personības savdabību un atmiņas tēlojumu „Bille”.
2. Skolēni prot rakstīt „dzīvo” dzejoli, veicinot patstāvīgu, pacietīgu, analītiski radošu darbu.
3. Skolēni skatās videofilmu par Vizmu Belševicu.

Mācību metodes:

- Saruna (mācību dialogs)

- Dzīvais dzejolis
- Videoieraksta skatīšanās
- Vizualizēšana

Mācību darba organizācijas formas:

Konkrētās DOF:

- ✓ Mācību stunda;
- ✓ Skolēnu mācību darbs mājās.

Vispārīgās DOF:

- ✓ Individuālais darbs;
- ✓ Frontālais darbs.

Skolotāja un skolēna sadarbība:

1. „Dzīvā dzejoļa” prasību noskaidrošana.
2. Videofilmas fragmentu noskatīšanās.
3. Skolēni raksta „dzīvo dzejoli” par V. Belševicu vai Billi.
4. Astrīdes Ivaskas dzejoļa iepazīšana, *akrostiha* jēdziena noskaidrošana.
5. Īss kopsavilkums par V. Belševicas personību un daiļradei veltītajām stundām.

Mācību metodisko palīg līdzekļu izmantojums:

- Attēli
 - Skolēnu veidotā kolāža „V. Belševicas personība”.
- Videoieraksts
 - *Vizmai Belševicai- 65*, TV raidījums „Ex libris svērdienā”, 1996./ 30 min.

Skolēnu mācību sasniegumu vērtēšana:

Pēc vietas mācību procesā- nobeiguma vērtēšana (ballēs). Vērtēšanu izmanto, lai noteiktu skolēnu zināšanu un prasmju apguves līmeni tēmas noslēgumā. (28)

4. VIZMAS BELŠEVICAS PERSONĪBAI UN DAIĻRADEI VELTĪTO STUNDU NORISE 7. KLASĒ

V. Belševicas personībai un daiļradei veltītajās stundās skolotājas un skolēnu sadarbībā tika realizēta noteikta pedagoģiskā stratēģija, kurā ir respektēti konkrēti didaktikas principi. Modelējot literatūras stundas, skolotāja mācību darbu virzīja no vienkāršā uz sarežģīto, t.i., sāka ar sarunu par V. Belševicas personību un dzejas apguvi, pēc tam kopā ar skolēniem iepazīna bērniības atmiņu tēlojumu „Bille” un galu galā aicināja skolēnus uzrakstīt radošo darbu.

Principi, kas vērsti uz mācību saturu ir:

- mācību procesa zinātniskums un saprotamība (Skolēniem tiek sniegta skaidra un saprotama informācija, kas atbilst viņu vecumposmam, bet balstoties uz faktiem, skolēni tiek rosināti iepazīt V. Belševicas personību un daiļradi.);
- sistemātiskums un pēctecība (Daudzveidīgas mācību metodes tiek izmantotas katrā stundā, tās tiek dažādotas.);
- mācību procesa mērķtiecīgums un kompleksums (Literatūras mācību programmā noteikti mērķi metodiskās sistēmas realizēšanai.);
- mācību saistība ar dzīvi (Veidojot dialogu par „Billi”, skolēni tiek rosināti vērtēt daiļdarbā izteiktās atziņas, saistot tās ar savu pieredzi.).

Principi, kas palīdz īstenot mācību metodes un tām atbilstošos līdzekļus:

- uzskatāmība (Skolēniem tiek piedāvāti dažādi uzskates materiāli.);
- apzinīgums un aktivitāte, skolotāja vadība (Skolēnu aktivitāti un apzinīgumu sekmē viņu iesaistīšanās diskusijā „Divi lati- daudz vai maz? Kā tos iztērēt?”);
- pozitīvs mācību emocionālais fons (Tiek bagātināta skolēnu emociju un iztēles pasaule.).

Mācību procesā rezultātus nosaka:

- zināšanu noturīgums un pamatīgums (Katra nākamā literatūras stunda balstās uz iepriekšējā stundā apgūto.);
- mācībām nepieciešamie nosacījumi (Sadarbības procesā skolotāja un skolēni nodrošināja labvēlīgus psiholoģiskos un estētiskos apstākļus.). (53, 64.lpp.)

Darba autore piedāvātajā metodiskajā sistēmā blakus vispārdidaktiskajiem principiem, tiek ievēroti literatūras didaktikas principi, kuri noteica mācību mērķus, saturu, mācību metožu izvēli un to īstenošanas metodiku:

- vērtībizglītības princips;

- literāro darbu satura un formas vienotības princips to apguvē;
- daiļdarba uztveres, analīzes un interpretācijas vienotības princips;
- apguves procesā ievērojams līdzsvars starp skolotāja un skolēnu sadarbības tēlaini emocionālajiem un intelektuālajiem komponentiem;
- optimāls samērs starp skolotāja rosinošo darbību un skolēnu pašaktualizāciju, pašdarbību;
- humānu, cieņpilnu savstarpējo attiecību veidošanas princips. (41, 51.lpp.)

Stundas temats: Vizmas Belševicas personība un daiļrade.

Skolotāja iepazīstina skolēnus ar stundas tematu „V. Belševicas personība un daiļrade” un lūdz pievērsties plakātam, kas pielīmēts pie tāfeles. Plakātā attēlota maska. (skat. 5. pielikumu) To ieraugot, skolēniem rodas jautājums, kāda ir maskas saistība ar V. Belševicas personību. Skolotāja vēlas noskaidrot, kā skolēni traktē šo asociatīvo saikni. Skolēnu atbildes: Mārtiņš- „šodien zīmēsim Vizmas Belševicas portretu”, Sandra- „vienā sejas pusē mēs rakstīsim rakstnieces labās un otrā- sliktās īpašības”. Kad skolēni izteikuši savas atbildes, skolotāja nolasa citātu, ko Vizma Belševica ir teikusi par sevi: „*Es esmu dzimusi Dvīnī, bet būtībā esmu vesels bars. Un ne visu pati apzinos. Un ne vienmēr pati tieku ar to galā.*”. (13, 8.lpp.) Skolēni pauž savu veidoli par to, kādas īpašības piemīt dvīņiem. Tiek izteikta atziņa, ka „*dvīņiem piemīt gan labas, gan sliktas īpašības, tāpat kā visiem cilvēkiem*”. Nākamais uzdevums ir veidot kolāžu, kurā tiks iezīmētas rakstnieces V. Belševicas personības daudzveidīgās šķautnes.

Skolotāja izdala pašvērtējuma kartes, lai pārbaudītu, ko skolēni zina par V. Belševicu un ko vēlas uzzināt. (skat. 6. pielikumu) Kad skolēni darbu izpildījuši, skolotāja lūdz nolasīt uzrakstīto. Aija zina, ka V. Belševica ir sarakstījusi pasaku un teiku krājumu „Zem zilās debesu bļodas”, Anita un Krista norāda, ka V. Belševica ir ne tikai rakstniece, bet arī dzejniece. Apkopojot skolēnu sniegtās atbildes, redzams, ka no 15 skolēniem 12 zina, ka Vizma Belševica ir „Billes” autore. Rezumējot skolēnu pašvērtējuma kartēs rodamo informāciju, skolotāja ieraksta domu kartē (maskā) atslēgas vārdus- rakstniece, dzejniece, „Billes” autore.

Lai sadarbības process turpmāk noritētu veiksmīgi, nepieciešams uzzināt, ko skolēni vēlas uzzināt par rakstnieci. Sandra un Zīle jau ir izlasījušas „Billes” pirmo grāmatu, tāpēc vēlas uzzināt, kas ar Billi notiks pārējās grāmatās. Ingus vēlas uzzināt, vai rakstniece ir dzīva; Matīsam svarīgi noskaidrot, kur atrodas V. Belševicas mājas; Klāvu interesē jautājums, vai rakstniece patiešām pēc horoskopa ir Dvīnis. Visi skolēni vēlas noskaidrot, par ko Vizma Belševica raksta savos darbos.

Nākamais stundas uzdevums skolēniem ir V. Belševicas personības un daiļrades kolāžas veidošana. Izpildot šo darbu, skolēni konkretizē un papildina savu priekšstatu par V. Belševicu. Skolotāja katram skolēnam sagatavojusi vienu aploksni ar kādu citātu. Numuri uz aploksnēm norāda, kādā secībā skolēni nolasīs informāciju, kas atrodas aploksnē. Tekstam ir pievienoti arī attēli. Katrs skolēns sagatavoto materiālu pielīmē maskai. Skolotāja izstāsta par to, kur V. Belševica mācījies, strādājis, kāda bijusi rakstnieces ģimene. (skat. 7. pielikumu) Skolotāja parāda mākslinieka U. Zemzara zīmēto rakstnieces portretu (skat. 8. pielikumu) un S. Šegelmaņa veidotās portretskices. (skat. 9. pielikumu) Tālāk turpinās skolēnu dialogs par V. Belševicu.

Kad skolēni ir aizpildījuši kolāžu (skat. 10. pielikumu), skolotāja viņus iepazīstina ar V. Belševicas daiļradi, minot konkrētus dzejas krājumus, prozas darbus un tulkojumus. Skolotāja skolēniem parāda dažas no nosauktajām grāmatām. (skat. 11. pielikumu)

Stundas noslēgumā skolēni aizpilda pārbaudes kartes aili „*Ko uzzināju?*”, norādot, kura atziņa par V. Belševicu ir palikusi visspilgtāk atmiņā un kā skolēni veidotu rakstnieces portretu. Aija norāda, ka „*Billes autorei bija laba atmiņa, viņa ir saņēmusi daudz apbalvojumu, radusi iedvesmu no citiem cilvēkiem*”. Anita atceras, ka „*V. Belševica strādājusi iespiestuvē, mācījies Maskavā*”. Iveta uzzinājusi, ka „*viņai bija divi dēli, viens no viņiem traģiski gājis bojā*”. Lienei atmiņā palicis tas, ka „*V. Belševicai garšoja reņģes, un viņa prata spēlēt zolīti*”. Matīss atceras, ka jaunībā „*V. Belševicai patika riskēt*”. Ingusam svarīgi šķietis, ka „*V. Belševica jau 7. klasē uzrakstījusi dzejoli*”.

Skolotāja uzdod mājas darbu- izlasīt mācību grāmatā (100.- 101. lpp.) informāciju par Vizmas Belševicas dzimto vietu.

Atsveicināšanās no skolēniem.

Stundas temats: V. Belševicas dzejas emocionālā daudzveidība.

Skolotāja stundu sāk ar mājas darbu pārbaudi. Skolēni ir izlasījuši par V. Belševicas bērnību viņas dzimtajā vietā Grīziņkalnā. Danute noskaidrojusi, ka „*V. Belševicas bērnības laiks ir bijis smags*”, Elīna un Ivars apskatījuši tikai fotoattēlus. Aijai šķiet, ka „*apkārtne ap rakstnieces māju ir ļoti skaista, klusa*”. Kad skolēni ir pastāstījuši par gūtajiem iespaidiem, skolotāja pastāsta par pieminekli, kas celts 1905. gada revolūcijas cīnītājiem un atrodas Grīziņkalnā. (skat. 12. pielikumu)

Uzsākot sarunu par V. Belševicas dzeju, skolotāja atkārti jau pirmajā stundā minēto faktu, ka V. Belševica dažus dzejoļus ir uzrakstījusi 7. klasē. Skolēniem šī informācija šķiet interesanta, jo arī viņi pašlaik mācās 7. klasē. Meitenes secina, ka tie ir mīlestības dzejoļi un ka V. Belševica tos acīmredzot ir veltījusi kādam zēnam. Skolotāja uzsver, ka skolēni un arī

viņa var tikai nojaust, kādas emocijas rakstniecei ir bijušas dzejoļu tapšanas brīdī. Skolēnu uzdevums šajā stundā būs noskaidrot, kādas izjūtas viņiem rodas, klausoties V. Belševicas dzeju.

Lai skolēni spētu izpildīt izvirzīto uzdevumu, viņiem ir jāapjauš, ka cilvēka emocionālie pārdzīvojumi var būt ļoti daudzveidīgi. Skolotāja uzdod jautājumus, lai noskaidrotu, vai skolēni šodien ir priecīgi, par ko viņi priecājas. Skolēnu sniegtās atbildes: „*esmu noguris, bet priecājos par to, ka vakarā iešu ar draugiem uz kino*” (Klāvs), „*es priecājos, jo ir iesācies pavasaris, un man gribas vilkt viskošākās drēbes*” (Liene), „*es būšu priecīgs, ja man neko neliks stundā darīt*” (Ivars). Izskanot pēdējai atbildei, arī skolotāja atklāj, ka viņai sagādātu prieku tas, ja skolēni šajā mācību stundā būtu radoši un arī Ivars vēlētos piedalīties stundas darbā.

Skolēniem tiek piedāvāts šāds iztēles vingrinājums:

Aizveriet acis un iedomājieties, ka esat Vecrīgā! Apkārt ir daudz cilvēku, mēs steidzamies, ārā līst, lietussarga mums nav. Tagad iedomāsimies, ka ārā snieg vieglas, baltas sniega pārslas. Mēs esam uzvilkuši vismīļākos, siltākos zābakus. Mēs ieejam mežā, klusumā. Skolēnu uzdevums ir pateikt, kādas izjūtas viņiem ir radušās katrā no šīm situācijām. Pirmajā gadījumā skolēni ir nelaimīgi, īgni, jo ir izmirkuši, kāds jau paspējis nosalt. Otrajā situācijā skolēnu izjūtas ir atšķirīgas, jo tie, kuriem patīk ziema, jūtas viegli kā sniega pārslas, priecīgi, klusi, bet tie, kam parasti ziemā ir auksti, arī šoreiz nav iepriecināti. Veicot šo uzdevumu, skolēni ir sapratuši, ka raksturojot savas izjūtas, mēs izmantojam informāciju, ko gūstam ar redzes, dzirdes, taustes maņu orgānu palīdzību.

Skolotāja nolasa šādu V. Belševicas izteikumu: „*Manas izjūtu rindas lasītājs pareizinās ar savējo un šīs apvienotās emocijas, siržu saskares dēļ dzeju lasīs.*” (7, 47.lpp.) Skolēniem tiek dots uzdevums noskaidrot, kādas ir viņu izjūtas un sajūtas, klausoties dziesmas ar V. Belševicas vārdiem.

Skolēni saņem darba lapu. (skat. 13. pielikumu) Tiek atskaņota „Dziesma Dūdieviņam”, kas ir viena no rakstnieces mīļākajām dziesmām. Skolēnu uzdevums ir aizpildīt tabulu. Ailē *Ko tu redzi?* skolēni ieraksta, kāds, viņuprāt, izskatās literārais tēls. *Ko tu dzirdi?* skolēni ieraksta dziesmā izmantotos tēlainās izteiksmes līdzekļus. Ailē *Ko tu satausti?* skolēni ieraksta savas sajūtas un izjūtas, ko rosina dziesma. *Ko tu sagaršo?* skolēni ieraksta atziņu, asociācijas, ko ir guvuši, noklausoties dziesmu.

Ailē *Ko tu redzi?* skolēni ir ierakstījuši šādu informāciju: „*skaistu pļavu ar strautu pa vidu un strautā līst ūdens; līst lietus un lido putniņi; saskatīju putnus, kas lido vējā pie kāpām un jūras; ārā līst lietus un dūdieviņš klausās, ko darām mēs; redzu cilvēka smaidu; kokus bez lapām, balti lakati vijas caur zariem un plīvo vējā; redzu bēdīgus cilvēkus; redzu dūmaku,*

liedagu". Krista redz „...pļavu, mežmalu un grāvi, pa kuru staigā Dūdieviņš. Ārā līst lietus, un no debesīm ir nolaists balts palags, un kāds sēž tajā palagā. Riet saule, un netālu no pļavas ir jūra ar lieliem viļņiem. Tad palags ar visu cilvēku nolaižas līdz lejai, un cilvēks virpuļodams skrien pār pļavu līdz jūrai.”.

Klausoties dziesmas skanējumā, skolēni sadzirdējuši „lielu vēju un lietu šlakatas, stabules skaņas, vakaru, pārzūzotu dūksnāju, cilvēka klaigas, skumjas”.

Izjūtas, ko raisījis šis muzikālais skaņdarbs, ir „prieks, smaids, enerģija, miers, skumjas, es iztēlojos dziesmā notiekošo, sāpes, mitra sajūta.” Mārtiņam radās „drūma sajūta, tāda, kad viss sāp, kā liela depresija”.

„Dziesma Dūdieviņam” skolēniem asociējas ar „saldu medu, drūmu laiku, rudens sākumu, ar kaut ko svaigu, ar putniem, sauli, vēju, bēdām”.

Kad uzdevums ir izpildīts, skolēni secina, ka, klausoties dziesmu, sajūtas ir bijušas atšķirīgas, jo katrs ir individualitāte- ar savu vērtību sistēmu un pieredzi, pasaules izjūtas savdabību.

Lai skolēniem rastos pilnīgāks priekšstats par dzejoļa saturisko būtību un tēliem, tiek izpildīts uzdevums darba lapas otrajā pusē. (skat. 13. pielikumu) Skolēni saņem dzejoļa „Dziesma Dūdieviņam” tekstu. Strādājot pāros, viņi noskaidro, kas ir dziesmā pieminētais Dūdieviņš. Skolēnu sniegtās atbildes: „Dūmu Dievs vai arī kāds dūdotāju Dievs; kaut kāds putns; cilvēks, kas staigā un dūdo dabas skaņas; Dievs, kas sadūdo visu, ko viņam lūdz.”. skolotāja nolasa V. Belševicas sniegto skaidrojumu, ka Dūdieviņš ir radies no trīs vārdiem- putna, dieva, dūdinieka. (7, 92.lpp.) Viņa parāda klasei arī vairākus tārtiņa attēlus. (skat. 14. pielikumu) Strādājot ar dzejoļa tekstu, skolēni atzīmē darbības, ko autore lūdz Dūdieviņam darīt, noskaidro ar kādu noskaņu ir šīs darbības, izsaka savu viedokli par to, kāda ir Dūdieviņa attieksme pret cilvēku un dabu.

Stundas beigu daļā skolēni saņem darba lapu mājas uzdevumu veikšanai. (skat. 15. pielikumu) Viņi iepazīstas ar uzdevumu noteikumiem, noklausās dziesmu „Kamolā tinēja” I. Skrastiņa izpildījumā.

Novēlot skolēniem jauku dienu, skolotāja nolasa citātu no V. Belševicas dzejoļa „Mani šodien neizsauks”- *Klupdams krizdams aizskrien solā./ Biedri visi sēž jau solā./ Skolotājs to saņem skarbs:/ „Posies ātrāk, klases darbs!”/ Lasītājam nu bez steigas/ Jāizdomā stāstam beigās.* (22, 26.lpp.) Skolotāja pateicas par aktīvo darbu un atsveicinās.

Stundas temats: V. Belševicas bērniņas grāmata „Bille”.

Pirms stundas sākuma skolotāja pie sienas novieto plakātu ar V. Belševicas fotoattēliem (tā ir pirmajā stundā veidotā kolāža rakstnieces personības un daiļrades iepazīšanai).

Šīs stundas mērķis ir iepazīties ar atmiņu tēlojuma „Bille” pirmo fragmentu „Ģimenes albums”. Skolēni atver mācību grāmatas 102. lpp. un izlasa informāciju par grāmatas „Bille” panākumiem. Dažiem skolēniem rodas jautājums, kāpēc grāmatā ir ievietotas V. Belševicas fotogrāfijas. Skolotāja sniedz informāciju par autobiogrāfiska daiļdarba specifiku, jo kā V. Belševica ir norādījusi, „Bille” ir autobiogrāfiska bērības triloģija. (13, 99.lpp.) Skolēni pieraksta kladēs šādus skaidrojumus: *autobiogrāfija*- savas dzīves apraksts, literārs darbs, kurā rakstnieks apraksta savu dzīvi; *biogrāfija*- cilvēka mūža apraksts. Skolotāja lūdz skolēnus aplūkot kolāžu, kurā redzami V. Belševicas ģimenes fotoattēli. Šī vizuālā informācija rosina skolēnus salīdzināt fragmentā attēloto ar jau zināmo.

Skolotāja nolasa Vizmas Belševicas dzejoli „*Mūs bērībā vecāki glābj*” un pēc tam parāda šā daiļdarba tekstu dzejnieces rokrakstā. (skat. 16. pielikumu)

Nākamais uzdevums ir 3- 4 minūšu laikā uzrakstīt radošo darbu „*Mana bērība*”. Skolēni tiek iepazīstināti ar brīvā raksta rakstīšanas tehniku. Šis uzdevums rosina skolēnus veidot sakarības starp viņu un V. Belševicas bērību. Skolēnu radošajos darbos izteiktās atziņas: *Laura bērībā jutusies kā Alise brīnumzemē, Elīnai bērība asociējas ar saldumiem, it sevišķi cukurvati, ko pirmo reizi ēdusi cirkā, Alisei bērība aizritējusi spēlējoties ar lēllēm. Mārtiņam bērībā paticis pavadīt laiku ar lielo brāli. Aijai bērība asociējas ar draugiem, „končām”, laukiem, lēllēm, lūpu krāsām.*

Skolotāja rosina skolēnus lasīt mācību grāmatā ievietoto fragmentu „Ģimenes albums” (no 103. līdz 106. lpp.). Skolēnu lasītprasme ir attīstīta atbilstīgi viņu vecumposmam. Pēc fragmenta izlasīšanas skolotāja uzdod jautājumus, lai konstatētu, vai skolēni ir izpratuši lasīto tekstu. Skolēni principā spēj atbildēt uz jautājumiem, kur dzīvo Billes ģimene, ar ko nodarbojas viņas vecāki, kāda ir vecāku attieksme pret Billi.

Pēc visa fragmenta izlasīšanas tiek noskaidrots, kuras vērtības ir svarīgas Billes ģimenei. Skolotāja saņēma šādas atbildes: *Billes ģimenei vērtība ir visa viņu lielā ģimene; vērtība ir albums, ko Billei neatļāva skatīt; vislielākā vērtība ir nauda, jo Billes ģimene nav turīga.* Virzot skolēnus domāt par mājas darbu izpildi, skolotāja lūdz skolēnus padomāt par vērtībām, kuras ir nozīmīgas viņu ģimenē. Mājas darbs ir izveidots vizītkarti „*Mana ģimene*”.

Lai skolēni varētu nākamajā mācību stundā pilnvērtīgi strādāt, mājās jāizlasa fragments „*Divi lati*” no mācību grāmatas 118. līdz 124. lpp.

Stundas temats: Diskusija „Divi lati- tas ir daudz vai maz? Kā tos iztērēt?”

Skolēni mājās ir izlasījuši fragmentu „*Divi lati*”. Lai motivētu skolēnus darbam un konstatētu, vai viņi ir izpratuši lasītā saturu, skolotāja uzdod jautājumus: *Kā Bille iztērēja tēva doto naudu? Kā Bille pavada laiku kopā ar draudzeni Ausmu? Ko Bille vēlējās atnest*

mammai? Ko mamma teica, kad uzzināja, ka Bille iztērējusi tik lielu naudiņu? Kurās situācijās Billes izjūtas tika atklātas visspilgtāk? Skolēnu sniegtās atbildes liecina par to, ka viņi ir rūpīgi izlasījuši šo daiļdarba struktūrvienību un izpratuši tā jēgu. Skolotāja jautā, ko skolēni nopirktu par diviem latiem. Izrādās- viņi tos iztērētu, lai *paēstu pusdienas, lai kaut ko nopirktu, kāds divus latus iemestu savā krājkasē.*

Pēc tam, kad ir noskaidrots, kā naudu iztērēja Bille un kā to tērētu skolēni, skolotāja piedāvā diskusiju par tēmu „*Divi lati- tas ir daudz vai maz? Kā tos iztērēt?*”. Diskusijas mērķis ir noskaidrot, kāda vērtība bija naudai Billes laikos, un kāda tā ir mūsdienās. Skolēni saliedējas 2 grupās. Vienu grupu veido tie skolēni, kas no skolotājas piedāvātā maka izvelk vārdu „DIVI”, otru grupu veido skolēni, kas izvelk „LATI”. Trim skolēniem ir iespēja izpildīt īpašas lomas pasākuma norisē. Viena loma ir „*satiksmes regulētājs*” (viņš diskusijas laikā kontrolē, lai tiktu ievērots klusums). Diviem skolēniem ir iespēja būt „*ceļvežiem ar karti*” (visu diskusijas laiku šie skolēni vēro abas grupas un beigās izsaka savu vērtējumu par to, kura grupiņa pārliecinošāk ir aizstāvējusi savu viedokli). Skolēni sasežs tā, lai grupa „DIVI” būtu vienā pusē, „LATI”- otrā klases pusē. Satiksmes regulētājs atrodas starp šīm abām grupām, ceļveži ar kartēm apsēžas klases aizmugurējos solos. Grupas „DIVI” uzdevums ir pamatot viedokli, ka divi lati ir daudz, grupai „LATI” jāaizstāv pretējs uzskats.

Skolēni saņem diskusijas zirnekli (skat. 17. pielikumu), grupu uzdevums ir šajās lapās ierakstīt argumentus sava viedokļa pamatojumam, atsaucoties uz izlasīto tekstu. Kamēr grupas gatavo argumentus, satiksmes regulētājs un ceļveži ar karti izstrādā savu darbības programmu.

Apkopojumu par diskusijas norisi veic ceļveži ar karti un skolotāja. Secinājums ir tāds, ka, salīdzinot ar Billes laiku (20. gs. 30. gadi), mūsdienās ir mainījušās vērtības. Billes laikā divi lati bija liela nauda, jo viņa tos varēja iztērēt tā, lai gūtu prieku sev un radītu prieku citiem. Mūsdienās diviem latiem vērtība ir mazinājusies, jo viss ir palicis dārgāks, līdz ar to nav iespējams iegādāties tās pašas lietas, ko Billes laikā.

Skolēniem tiek dota iespēja analizēt savu ieguldījumu diskusijas norisē, novērtējot savu veikumu no 1- 10 punktu sistēmā, analizējot 7 apgalvojumus. (skat. 18. pielikumu)

Kad skolēni ir novērtējuši savu darbību, skolotāja lūdz uzrakstīt ieteikumus nākamajai diskusijai. Aija vēlētos diskutēt par to, kādi pienākumi bija Billei un kādi ir skolēniem šodien. Sandra gribētu, lai būtu citi eksperti. Ingus iesaka klases biedriem uzstāšanās laikā runāt izteiksmīgāk, lai nebūtu garlaicīgi klausīties. Anita vēlas, lai klasesbiedri būtu klusāki un uzmanīgāk ieklausītos otras grupas paustajā viedoklī. Liene uzskata, ka diskusijas ar lomu sadali un šādu grupu izveidi ir interesantas un būtu nepieciešamas biežāk. Klāvs un Emīls vēlētos piedalīties diskusijā par ekonomisko situāciju Latvijā. Skolēnu ieteikumi atklāj to, ka

diskusija ir bijusi veiksmīga. Ņemot vērā visu iepriekš izklāstīto, var apgalvot, ka skolēnu zināšanas un prasmes ir pietiekamas, lai viņi varētu analizēt, spriest, secināt un izvērsti argumentēt savu viedokli.

Stundas noslēgumā skolotāja uzdod jautājumu- *kādu dāvanu katrs skolēns nopirktu draugam svētkos?* Skolēnu atbildes: *ziedus, mīkstās mantiņas, grāmatas, dāvanu kartes, naudu, kaut ko mīļu uztaisītu, nodziedātu dziesmu.*

Uz nākamo literatūras stundu skolēniem jāsameklē fotogrāfijas, gleznu reprodukcijas, grāmatas, daiļdarbi, kuros tiek pieminētas vai attēlotas bezdelīgas.

Stundas temats: Bērna pasaules uztvere.

Skolotāja piedāvā skolēniem iepazīties ar anketas „Manas vērtības” rezultātu apkopojumu. Klase par svarīgākām vērtībām atzinusi godīgumu, ģimeni, draudzību, palīdzību citiem, mīlestību. Par vērtībām netiek uzskatīts moderns apģērbs, gards ēdiens, daba. Skolotāja citē dažādu rakstnieku izteikumus par vērtībām. Piemēram, Viks uzskata, ka *„vislielākais brīnums un dārgums joprojām notiek tepat mūsos pašos, un šis brīnums un dārgums ir –Dzīvība”*. (48, 3.lpp.) Arī Fricim Bārdam dzīvība ir vērtība, kuru *„var just un tieši piedzīvot, bet nekad nevar zināt, kas tā ir”*. (44, 25.lpp.) Juris Zvirgzdiņš uzskata, ka vērtība ir *„pārliecība, ka jādzīvo saskaņā ar dabu, ar visu dzīvo radību un jācīnās pret vides piesārņošanu”*. (44, 111.lpp.)

Pēc citātu nolasīšanas skolotāja lūdz skolēnus parādīt mājās atrastos un līdzpaņemtus bezdelīgas attēlus. Skolēni rāda fotoattēlus, kas atrasti internetā, daži ir sameklējuši arī attēlus no grāmatām. Skolotāja parāda savus sagatavotos attēlus (skat. 19. pielikumu), kā arī mākslinieces G. Bārsnas-Melisas akvareļa „Zosis Kanādā” reprodukciju. (skat. 20. pielikumu)

Skolotāja lūdz nosaukt arī daiļdarbus, kuros būtu sastopams bezdelīgas tēls. Lielākā daļa skolēnu atceras, ka Oskara Vailda pasakā „Laimīgais princis” ir izmantots bezdelīgas tēls. Skolotāja nosauc arī H. K. Andersena pasaku „Īkstīte” un nolasa dažus folkloras materiālus- tautasdziesmu par bezdelīgām: *„Bezdelīga, bezdelīga,/ Tavu greznu darījumu:/ Tai dzīvotu mūs kundziņš,/ Kā vīšķītis satinies.”*, ticējumu *„Ja bezdelīgas zemu laižas, būs lietus.”*, kā arī mīklas: *„Aizjūras jumpraviņa ar divām zīda bizītēm”*, kā arī *„Šķērains kungs glīzda pilī sēd.”* Sarunas gaitā tiek noskaidrota arī bezdelīgas tēla simboliskā nozīme- *labā, laimes, sākuma, cerību, pozitīvu pārmaiņu, atdzimšanas, rīta, pavasara, uzticības, mājīguma simbols.*

Lai varētu sākt darbu ar Billes fragmentu „Bezdelīgas”, skolotāja lūdz atvērt mācību grāmatu 124. lpp.

Skolēni saņem darba lapas. Viņu uzdevums- prognozēt fragmentā attēloto darbību, mācīties tekstā atrast atslēgas vārdus, kuri apstiprina vai noliedz izteiktās prognozes. (skat. 21. pielikumu)

Skolēni balsī sāk lasīt teksta fragmentu līdz rindkopai „...*Toties ko viņa ieraudzīja.*” un aizpilda prognožu tabulā aili „Kas notiks tālāk?” un „Kas tekstā par to liecina?”. Laura un Emīls prognozē, ka Bille sastaps bezdelīgu, jo par to liecina virsraksts. Zīlei šķiet, ka Bille ieraudzīs bezdelīgas ligzdu, par to liecina Billes pārsteigums un vārdi „*toties ko viņa ieraudzīja*”. Inga paredz, ka braucošā mašīna varētu ieskriet mājas stūrī, jo par to liecina ratiņstūmēja teiktais. Skolēni turpina lasīt tekstu līdz teikumam „...*Citādi nogrūdīs zemē!*”. Šoreiz viņu uzdevums ir aizpildīt trešo aili „Kas notika patiesībā?”.

Nākamo fragmentu līdz rindkopai „*Bet Bille brēca.*” skolēni lasa klusu. Kad viņi to izdarījuši, tiek aizpildīta prognožu tabula. Inga uzskata, ka mamma varbūt Billei iedos 10 santīmus, jo par to liecina Billes teiktais, ka viņa vairs nekad neko neprasīs. Vairāki skolēni norādījuši, ka Bille naudu nedabūs: par to liecina mamma bļāšana uz viņu, kā arī tas, ka šī ģimene ir nabadzīga. Anita norādījusi, ka Bille pati izglābs putnus, jo mammai Billes čīkstēšana apniks. Danute uzskata, ka mamma naudu nedos, jo bezdelīgas ir visur, un tās neviens nepērk.

Skolēni turpina lasīt fragmentu līdz teikumam „*Bille paminstinājās pie kāpnēm.*”. Skolēni uzraksta pēdējās prognozes par tekstu. Zīle ir paudusi uzskatu, ka Billei putniņi tiks pārdoti, Laura ir pārliecināta, ka Bille ir pārāk ilgi kavējusies un miesnieks vairs bezdelīgas nepārdos. Mārtiņa versija- stāsta nobeigumā uzzinās, ka bezdelīgu lizdu neviens nejauks nost. Anita uzskata, ka bezdelīgas Billei tiks atdotas par brīvu.

Skolēni izlasa fragmentu līdz beigām. Skolotāja rosina salīdzināt skolēnu izteiktās prognozes par to, kas notika patiesībā. Skolēni, izlasot fragmentu, gūst informāciju par atšķirīgo bērna un pieaugušā pasaules uztverē.

Katram skolēnam uz nākamo stundu jāpaņem līdzīgu savu pirmās skolas dienas fotogrāfiju.

Stundas temats: Pirmā skolas diena

Skolotāja sāk stundu ar jautājumu- *Ar kādām sajūtām jūs nācāt uz skolu šajā mācību gadā?* Danute raksturo savas izjūtas kā „foršas”, jo jauna skola. Liene esot bijusi laimīga, ka varēs nākt uz skolu un satikt neredzētos draugus. Emīls negribēja mācīties. Kristai nebija svētku sajūtas, bet Klāvs savas sajūtas neatceras.

Lai ieinteresētu lasīt par Billes pirmo skolas dienu, skolotāja lūdz parādīt fotogrāfijas, ko skolēni atnesuši uz stundu. Daži skolēni ir sameklējuši savu pirmās skolas dienas

fotogrāfiju, daži atnesuši no iepriekšējo gadu 1. septembra. Skolēni īsti nevar atcerēties, kā viņi jutās savā pirmajā skolas dienā.

Stundas temata risinājums tiek turpināts, lasot fragmentu no mācību grāmatas 147. lpp. Skolēni lasa tekstu ar izteiksmi un uzmanīgi seko attēlotā notikuma attīstībai. Skolotāja uzdod jautājumu par izlasīto tekstu: *Ar ko atšķiras Billes laika skola no mūsdienu skolas?* Skolēnu sniegtās atbildes: *Billes laikā bija atsevišķas meiteņu un zēnu skolas, pirmajā skolas dienā bērniem bija jāiet uz baznīcu, meitenēm bija jābūt sapītām divām bizēm un skolā nēsāja skolas formas- meitenēm tā bija kleita un priekšauts.* Skolēni turpina lasīt fragmentu līdz beigām. Jautājumi skolēniem: *Kas nepatīkams notika ar Billi skolā? Vai Bille zināja, kas piesprauda viņas kleitu? Kā jūs raksturotu Billes pirmo skolas dienu?* Skolotāja saņēma šādas atbildes: *Billei skolā saplēsa kleitu, viņa redzēja, ka skolā mācās daudz bērnu. Bille zināja, ka kleitu viņai piesprauda Ērika, bet meitene nesūdzējās skolotājai, jo viņa ir Grīziņkalna meitene, un Grīziņkalna meitenes nesūdzas.* Billes pirmo skolas dienu skolēni raksturo kā sliktu, un Bille nerod mierinājumu arī mājās.

Lai skolēnus virzītu nākamā uzdevuma izpildei, skolotāja lūdz izteikt domas par to, ko viņiem patīk darīt stundās, bet, kas traucē mācību darbu. Skolēniem patīk „*sarunāties savā starpā, ēst, līmēt līmlapiņas uz klasesbiedru muguras, smieties, kā arī sarakstīties*”. Skolēniem tiek piedāvāts uzdevums rakstīt literārās zīmītes, bet pirms uzdevuma veikšanas, skolēni sadala lomas: Alise iejūtas Billes tēlā, Danute ir Ērika, skolotājas loma uzticēta Kristai, Laura ir bibliotekāre, un mammas loma tiek Aijai. Pārējie skolēni ir zīmīšu rakstītāji. Viņu uzdevums uz lapiņām uzrakstīt jautājumu, ko viņi vēlas uzdot konkrētam tēlam, norādot uz lapiņas adresātu, kam tas domāts. Bille, Ērika, bibliotekāre, skolotāja un mamma apsēžas klases priekšā, izveidojot pusapli. Kad skolēni ir uzrakstījuši savus jautājumus, katrs lomas atveidotājs sniedz konkrētu atbildi. Jautājumi Billei: „*Čau, Bille! Kāpēc Tu nepateici, kurš Tev saplēsa kleitu?*”, „*Kurš zēns Tev patīk no puīšu skolas?*”, „*Kādas grāmatas Tev patīk lasīt?*”, jautājumi Ērikai: „*Kādēļ Tu tā darīji Billei?*”, „*Vai Tev negribas garus matus?*”. Jautājums mammai- „*Kādēļ tu lamā Billi?*”. Skolotājai tiek uzdoti šādi jautājumi: „*Vai ir viegli strādāt meiteņu skolā?*”, „*Kā Bille uzvedās citās skolas dienās?*”. Jautājumi bibliotekārei: „*Cik daudz grāmatu ir Tavā bibliotēkā?*”, „*Kādēļ Billei devi grāmatu „Jātnieks bez galvas?”*”, „*Kā Tu vērtē Billes pierakstīšanos bibliotēkā?*”. Zīmīšu lasīšanas un komentēšanas gaitā, skolēni viens otram palīdz izdomāt atbildes.

Kad ir rasta atbilde uz jautājumu- *ko lasa Bille*, skolotāja jautā skolēniem, ko viņi labprāt lasa. Skolēniem patīk piedzīvojumu stāsti, grāmatas par dzīvniekiem, fantastika.

Skolotāja jautā: *vai kāds no jums raksta dienasgrāmatu?* Meitenes atklāj, ka viņas dienasgrāmatu ir rakstījušas bērnbā. Inga ir atradusi mājās dienasgrāmatu, ko rakstījusi 2004.

gadā, to viņa glabās un varbūt kādreiz parādīs saviem bērniem. Kopīgi tiek noskaidrots, ar ko atšķiras dienasgrāmatas teksts, piemēram, no stāsta, romāna. Skolēni zina, kāpēc cilvēki raksta dienasgrāmatu- „*papīrs var ikvienu no mums uzklaustīt*”.

Mājas uzdevums- iejusties Billes tēlā un dienasgrāmatā izklāstīt izjūtas, kādas pārņem Billi pēc pirmās skolas dienas. Šā darba mērķis- attīstīt radošās rakstīšanas prasmes.

Skolēnu mājas uzdevums ir arī sagatavoties pārbaudei par V. Belševicas atmiņu tēlojumu „Bille”, izlasīt pēc savas izvēles fragmentu, kas piedāvāts mācību grāmatā. Skolēni tiek informēti par to, ka nākamajā literatūras stundā viņi skatīsies videofilmu un pēc tās noskatīšanās rakstīs „dzīvo dzejoli” par Billi.

Stundas temats: Noslēgumstunda par V. Belševicas daiļradi.

Stundas sākumā skolotāja noskaidro, kurus fragmentus skolēni ir izlasījuši mājās. Skolēni iepazīnuši šādas „Billes” nodaļas: „*Tantiņa*”, „*Valsts svētki*” un „*Kino*”. Skolotāja norāda, ka iegūtās zināšanas palīdzēs izveidot „krāsaināku” dzīvo dzejoli.

Pirms videoieraksta skatīšanās, skolotāja izdala skolēniem lapiņas ar norādi, kādai informācijai ir jābūt „dzīvajā” dzejolī. (skat. 22. pielikumu)

Lai šī stunda skolēniem atsauktu atmiņā iepriekšējās stundās noskaidrotos faktus par V. Belševicas personību un daiļradi, skolotāja pie sienas ir pielīmējusi pirmajā stundā veidoto kolāžu.

Skolēni skatās videoierakstu no TV raidījuma Ex libris svētdienā- „*Vizmai Belševicai 65*”. Ierakstā V. Belševicas dzeju lasa aktrise Ausma Kantāne, atmiņas par rakstnieci stāsta Imants Auziņš, Olga Lisovska, Gundega Radkēvica, Guntis Vizbulis u.c. Tiek atskaņota dziesma „*Kamolā tinēja*” A. Skrastiņa izpildījumā. Skolēniem ir iespēja iepazīt arī rakstnieces dēlu Jāni Rambū. Videoierakstā tiek lasīts fragments no „Billes”.

Pēc tam, kad skolēni ir noskatījušies videofilmā fragmentu, viņi raksta „dzīvo” dzejoli. Kaut arī skolēni ir saņēmuši uzdevumu rakstīt par Billi, daži raksta par V. Belševicu. (skat. 23. pielikumu)

Stundas beigās skolēni lasa Astrīdes Ivaskas dzejoli „*Dzejniecei Latvijā*”. (skat. 24. pielikumu) Izvirzītais uzdevums- kopā ar solabiedru noskaidrot, kāda saistība šim dzejolim ar Vizmu Belševicu. Tā kā Zīle jau zināja, kas ir akrostihs, viņa atklāj klasesbiedriem, ka A. Ivaskas dzejolī katras rindiņas pirmie burti veido izteikumu- PALDIES VIZMA.

Skolotāja pateicas skolēniem par sadarbību Vizmas Belševicas daiļradei veltītajās stundās, norādot, ka viņu uzrakstītie „dzīvie” dzejoli ir mīļš un sirsnīgs veltījums Vizmai Belševicai.

5. SKOLOTĀJA UN SKOLĒNU SADARBĪBAS REZULTĀTU ANALĪZE UN IZVĒRTĒJUMS

Vizmas Belševicas personības un daiļrades iepazīšanai tika veltītas 7 mācību stundas. Sākot sadarbību ar skolēniem, darba autore anketēja skolēnus, lai noskaidrotu, kādas ir viņu zināšanas par V. Belševicu. Autore konstatēja, ka zināšanas ir fragmentāras. (skat. nod. *Mācību izmēģinājumā iesaistīto skolēnu raksturojums*)

Pirmā mācību stunda veltīta tam, lai iepazīstinātu skolēnus ar V. Belševicas personības savdabību. Sarunu gaitā skolotāja secināja, ka skolēniem ir radusies interese par V. Belševicu un viņas daiļradi. Par to liecina skolēnu jautājumi pašvērtējuma kartēs, piemēram, Sandra un Zīle vēlas uzzināt, kas ar Billi notiek pārējās grāmatās. Visi skolēni vēlas noskaidrot, par ko Vizma Belševica raksta savos darbos. Skolēnu aizpildītās *pašvērtējuma kartes* skolotājai palīdzēja konstatēt viņu zināšanu līmeni, noskaidrot, vai skolēniem ir interese apgūt tematu. Sagatavotā informācija aploksnēs skolēniem šķita saistoša, līdz ar to *kolāžas veidošana* izvērtās par radošu darbošanos. Vērojot skolēnu reakciju uz faktiem, skolēni jau V. Belševicu iepazīst kā konkrētu cilvēku ar savām vēlmēm, vērtību sistēmu un pieredzi. Rezultātā kolāža tika izveidota tāda, kāda tā bija iecerēta.

Otrā stunda bija V. Belševicas dzejas stunda. Šī stunda jau priekšstatu par V. Belševicu un viņas daiļradi padziļina, piedāvājot iepazīt dzejas materiālu. To, ka skolēni ir motivēti strādāt ar dzejas materiālu, liecina viņu interese par to, ka V. Belševica dažus dzejoļus jau rakstījusi 7. klasē, un arī skolēni pašlaik mācās tajā pašā klasē.

Stundā izmantotā metode- *četrū logu mikroskops*- skolēnus virzīja uz dziļāku dzejoļa izpratni. Skolēnu izteiktās versijas tabulā liecina par attīstītām analīzes un spriešanas spējām. Audio ierakstu atskaņošana palīdzēja skolēniem saistīt dzejas mākslu ar mūziku. Daži skolēni dzejojim „Dziesma Dūdieviņam” zināja vārdus.

Mājas darbu analīze atklāj skolēnu izpratni par dzejas analīzi, viņu izteikšanās spējas. Skolēniem ir bagāta fantāzija, kā arī viņiem ir attīstīta prasme vizualizēt. (skat. 15. pielikumu) No 14 skolēniem mājas darbu nodeva 10 skolēni. Skolēnu darbi tika vērtēti ar atzīmi. Divi skolēni saņēma vērtējumu 6, trīs skolēni 7 un pieci skolēni saņēma 8 balles.

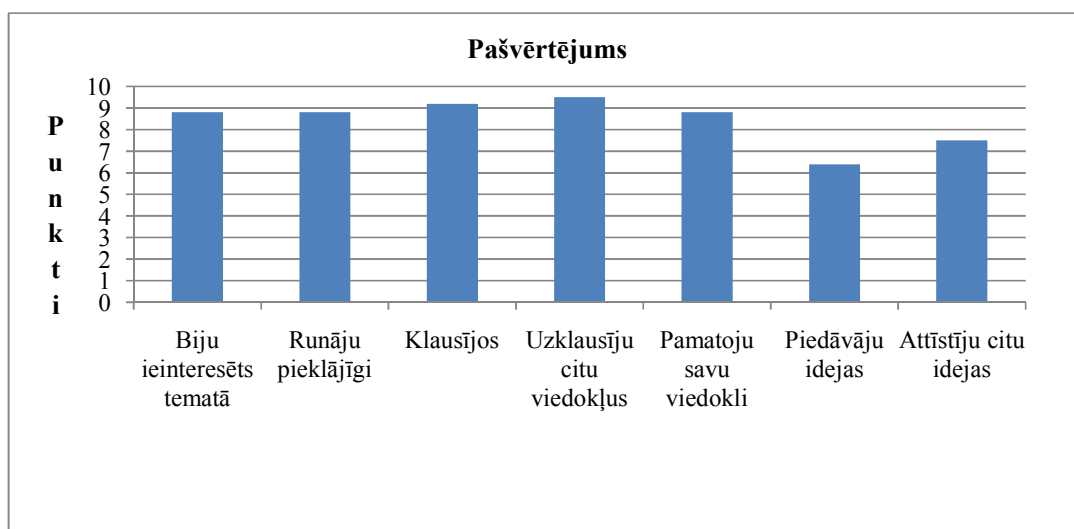
Trešās stundas uzmanības centrā V. Belševicas daiļrade kā vērtība. Skolēni iepazīst konkrētus darbus, veic uzdevumus. Skolēni jau domu par personību sāk attiecināt uz sevi- salīdzinot kopīgo un atšķirīgo. Skolotāja secina, ka šajā stundā rakstītais radošais darbs- brīvais raksts „*Mana bērniņa*”- ļauj spriest par skolēnu bagāto fantāziju un iztēli. Darbos tiek atklāta skolēnu daudzveidīgā emocionālā gamma. Viņu izteikumi liek domāt par to, ka

skolēni ir sākuši domāt par konkrētām lietām- par atmiņu nozīmību mūsu dzīvē. Brīvo rakstu skolotāja vērtē aprakstoši.

Šajā stundā skolēniem tika dota iespēja izteikt savu viedokli par vērtībām. Prieks, ka skolēni šajā vecumā apzinās garīgās vērtības kā svarīgākās. Mājas darbs skolēniem bija izveidot vizītkarti „*Mana ģimene*”. Diemžēl skolēni šo darbu nebija veikuši pilnvērtīgi, izvēloties pastāstīt tikai par to, ko ģimene dara brīvā laikā un kur strādā vecāki. Savukārt otrs uzdevums – mājās bija jāizlasa fragments „*Divi lati*” – bija veikts atbilstoši prasībām.

Ceturtajā stundā tika rīkota diskusija. Šajā stundā turpinājās saruna par vērtību nozīmību. Izvērtējot diskusijas norisi, var secināt, ka piedalīšanās diskusijā skolēniem bija kā liels piedzīvojums. Pārsteigumu skolēniem izraisīja skolotājas sagatavotais naudasmaks.

Pēc stundas skolēni apgalvoja, ka šāda veida diskusijas ar lomu sadali ir nepieciešamas, jo tā stundas kļūst interesantākas. Skolēniem bija jāaizpilda pašvērtējuma kartes, lai noskaidrotu katra skolēna ieguldījumu diskusijas norisē. Skolēniem tika piedāvāti 7 apgalvojumi, katrs apgalvojums jānovērtē no 1 līdz 10 punktu sistēmā.

Tabulā piedāvāti visu skolēnu kopējo rezultātu analīze. Lai turpmāk noritētu veiksmīga diskusija, modelējot stundu skolotājai vajadzētu padomāt, kā rosināt skolēnus piedāvāt idejas un kā tās attīstīt tālāk. Būtu nepieciešams pajautāt skolēniem, kādi faktori traucē ideju izvirzīšanai. Redzot diskusijas norisi, skolotāja var apgalvot, ka skolēni vērtējumus snieguši objektīvi. Šajā stundā skolēni jau par noteiktām vērtībām ir sākuši domāt padziļināti.

Skolotāja saņēma arī ieteikumus nākamajai diskusijai, kas palīdzētu to pilnveidot un uzlabot, ņemot vērā skolēnu ieteikumus.

Piektajā stundā turpinājās saruna par vērtībām. Skolēni tika rosināti domāt par dabu, dzīvību kā vērtību. Skolēnu mācību darbs ļauj secināt, ka skolēni ir ceļā uz to, ka V. Belševicas daiļradē apliecinātās vērtības ir arī skolēniem nozīmīgas. Piedāvātā metode-

prognozēšana- attīstīja skolēnu prasmi sistematizēt informāciju, skolēni varēja izpausties radoši. Skolēni iedziļinājās teksta saturā, jo viņu prognozes bija līdzīgas patiesajiem notikumiem.

Skolēnus ieinteresēja akvareļa reprodukcija. Skolēniem tā atgādināja zīmēšanas stundās pašu veidotos darbus. Piedāvātie uzskates materiāli palīdzēja skolēnu uztverē saistīt lasīto ar pieredzi.

Sestā stunda izvērtās par uzvedumu ar īstiem aktieriem. Iejūtoties literāros varoņos, skolēni atklāja savu aktiera talantu. Viņi ar degsmi rakstīja interesantus jautājumus, lai dzirdētu tikpat interesantas atbildes no saviem klasesbiedriem. Šajā stundā skolēni varēja izteikt savu pieredzi un salīdzināt to ar Billes pieredzi par to, ko skolēni un Bille labprāt lasa. Mājas darbs skolēniem bija ierakstīt ierakstu dienasgrāmatā, lai atklātu savas jūtas, pārnākot mājās no skolas. (skat. 24. pielikumu) Dienasgrāmatas ieraksts tika vērtēts ar *ieskaitīts/ neieskaitīts*. Mājas darbu iesniedza 16 skolēni, visi saņemot vērtējumu *ieskaitīts*.

Otrs mājas uzdevums bija sagatavoties pārbaudei par V. Belševicas atmiņu tēlojumu „Bille”, piedāvājot izlasīt pēc savas izvēles „Billes” fragmentus mācību grāmatā.

Noslēgumstunda skolēni varēja atklāt tās zināšanas, ko ieguvuši tēmas apguves laikā. Prieks par tiem skolēniem, kuri mājās bija izlasījuši stāstus. Šajā stundā skolēnus visvairāk saistīja *video ieraksta skatīšanās*, kā arī „*dzīvā dzejoļa*” rakstīšana. Skolēni velta radošos darbus V. Belševicai un Billei. Skolēnu radošie darbi tika vērtēti ar atzīmēm. Divi skolēni saņēma vērtējumu 9, piecu skolēnu darbs tika novērtēts ar 8, septiņi skolēni saņēma 7, vērtējumu 6 ieguva trīs skolēni un divi skolēni ieguva vērtējumu 5. Skolēnu domāšanā, garīgajā pasaulē ir notikušas pārmaiņas. Skolēnu priekšstats par V. Belševicu ir pilnīgojies, padziļinājies un vērsies plašumā.

Darba autore secina, ka skolēniem ir nepieciešams strādāt ne tikai ar piedāvāto informāciju mācību grāmatā, bet izstrādāt papildus mācību līdzekļus, kas skolēnam palīdz konkrētā temata apguvei, kā arī mācību procesu padara interesantāku.

Skolotājas pārdomāti, mērķtiecīgi plānoti un piedāvātie uzdevumi, teorētiskās informācijas izvēle ir bijusi veiksmīga, jo skolēniem bija interese par piedāvāto tematu.

Mācību stundas sniedza atgriezenisko informāciju. Skolotāja secina, kāds zināšanu līmenis tiek sasniegts stundā. Mācību vielu skolēni uztvēra, spēja vajadzīgo iegaumēt. Temata apguve veicināja skolēnu intelektuālo attīstību.

Izvēlētās mācību metodes atbilda piedāvātajiem mācību uzdevumiem. Kā norāda J. Rudzītis, nav iespējams sniegt tādus metodiskos priekšstatus, kurus ievērojot visus skolēnus varētu ievirzīt pašatklāsmes, līdzradīšanas procesā. Aizvien zināmu lomu saglabās improvizācija, varbūtība, intuīcija kā neatņemama jaunrades sastāvdaļa. (40, 6.-7.lpp.)

Skolotāja uzskata, ka viss iecerētais, plānotais tika realizēts mācību stundās un skolēni bija tie, kas improvizēja, nebaidījās mēģināt, lai sasniegtu rezultātus.

Svarīgais, ko saskatīja skolotāja, skolēniem ir cieņa vienam pret otru, kā arī pret skolotāju, līdz ar to nebija jāsaskaras ar disciplīnas problēmām. Tika ievērota saziņas kultūra.

Skolēniem varētu piedāvāt noskatīties vēl citus pieejamos videomateriālus par Vizmu Belševicu viņas personības un daiļrades iepazīšanai, piemēram, rakstnieces dzejas vakara 1994. gada ierakstu „*Visi koki dieva doti*” (49), kā arī 2003. gada raidījumu „*Melns uz balta*”.
(34)

Skolotāja uzskata, ka izstrādāto un praksē realizēto metodisko sistēmu var piedāvāt pamatskolas vecuma bērniem.

Skolotāja saskata skolēnos iespējas turpināt sadarbību, paredzot sadarbības iespējas nākotnē- Rakstniecības, teātra un mūzikas muzeja apmeklējumu. Muzejā ir pieejami materiāli, kas nav publicēti. Tos ir sagādājuši muzeja darbinieki, kā arī V. Belševicas dēls- dzejnieks Jānis Ramba.

TĒZES

1. V. Belševicas daiļrades satura būtība ir vērsta uz humāno, tikumisko vērtību apliecināšanu un aizstāvēšanu. V. Belševica savā daiļradē atklāj bērna pasaules uztveri, vērtību pasauli, kas skolēniem pusaudžu vecumā ir nozīmīga. Šajā vecumā nostiprinās skolēnu izpratne gan par materiālām, gan garīgām vērtībām. V. Belševicas daiļrade liek mums domāt par šādu vērtību nozīmi- draudzība, mīlestība, ģimene, mājas, prieks, bēdas.

2. Anketējot skolotāja noskaidroja, ka 7. klases skolēnu sagatavotība atbilst viņu vecumposmam, lai viņi spētu iesaistīties radošā dialogā ar V. Belševicas daiļradi un risinātu tajā pieteiktās problēmas, kas mūsdienās vēl joprojām ir aktuālas tieši pusaudziem-savstarpējās attiecības un cilvēku atšķirīgie uzskati. Vizmas Belševicas daiļrade rosina skolēnus domāt arī par jautājumu- kā vērtēt jauniešu un pieaugušo attiecību nozīmi personības veidošanā.

3. V. Belševicas personībai un daiļradei veiktajās stundās skolotājas un skolēnu sadarbībā tika realizēta noteikta pedagoģiskā stratēģija, kurā ir respektēti konkrēti didaktikas principi (*mācību procesa zinātniskums un saprotamība; sistematiskums un pēctecība; mērķtiecīgums un kompleksums; mācību saistība ar dzīvi; uzskatāmība; apzinīgums un aktivitāte, skolotāja vadība; pozitīvs mācību emocionālais fons; zināšanu noturīgums un pamatīgums; mācībām nepieciešamie nosacījumi*) un literatūras mācību principi (*vērtībizglītības; literāro darbu satura un formas vienotības princips to apguvē; daiļdarba uztveres, analīzes un interpretācijas vienotības; apguves procesā ievērojams līdzsvars starp skolotāja un skolēnu sadarbības tēlaini emocionālajiem un intelektuālajiem komponentiem; optimāls samērs starp skolotāja rosinošo darbību un skolēnu pašaktualizāciju; humānu, cieņpilnu savstarpējo attiecību veidošanas princips*).

4. 1999. gadā pieņemtajā Izglītības likumā mācību metodes ir noteiktas kā mācību priekšmetu programmas neatņemama sastāvdaļa. Tas nozīmē, ka skolotājam mācību process jāveido, izmantojot dažādas metodes un radot iespēju skolēniem paplašināt un padziļināt savas zināšanas un prasmes.

5. Mācību izmēģinājumdarbībā V. Belševicas personības un daiļrades iepazīšanai tika izmantotas dažādas mācību metodes (*saruna, kolāžas veidošana, domu karte, lomu*

spēles, četru logu mikroskops, prognozēšana, vizualizēšana, literārās zīmītes, brīvais raksts, diskusija, skaņdarbu klausīšanās, video ierakstu skatīšanās, „dzīvā” dzejoļa rakstīšana). Ar daudzveidīgu mācību metožu palīdzību tiek aktivizēta skolēnu mācīšanās darbība, kā arī sekmēta daudzveidīgu prasmju attīstība.

6. Mācību izmēģinājumdarbībā skolēni par interesantām un lietderīgām atzinuši šādas metodes- *diskusiju, literāro zīmīšu rakstīšanu, prognozēšanu, audio ierakstu klausīšanos, video ieraksta skatīšanos, kā arī dzīvā dzejoļa rakstīšanu*.

7. Skolotājas un skolēnu pedagoģiskās sadarbības izvērtējums ļauj spriest par to, ka izstrādātais materiāls ir produktīvs un to varētu piedāvāt pamatskolas skolēniem.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS

1. **Albrehta, Dz.** Didaktika. –R.: RaKa, 2001. -166 lpp
2. **Andersens, Ē. S.** Ietērp vārdos savu pasauli. –Apgāds Garā Pupa, 1995. - 87 lpp
3. **Andersone, R.** Izglītības un mācību priekšmetu programmas. –R.: RaKa, 2007. -202 lpp
4. **Ādmīdiņš, R.** „Pārsāpētās dzejas” dzimšana un atdzimšana.// Karogs, 1981., Nr.5.
5. **Balušīte, R.** Skolotāja loma mācīšanās motivācijā. –R.: RaKa, 2006. -231 lpp
6. **Belševica, V.** Raksti II sējums. –R.: Jumava, 2000. -335 lpp
7. **Belševica, V.** Raksti IV sējums. –R.: Jumava, 2002. -347 lpp
8. **Bērziņš, D.** *Rakstnieces daba Belševicas liktenī.*// Grāmatu Apskats, 1997., Nr.4.
9. **Brīdaka, L.** *Vizma Belševica.*// Diena, 2005. gada 9. augusts.
10. **Cimare, F.** *Ģenētiski modificētais literatūras jēdziens.*// Kultūras Forums, 2007. gada 4.-11.maijs.
11. Ceļvedis starpkultūru izglītībā. –R.: RaKa, 2004. -127 lpp
12. **Dobsons, Dž.** Gatavojoties pusaudža vecumam. –R.: Prieka Vēsts, 2005. -165 lpp
13. *Dviņu zīmē: Vizmas Belševicas nozīme literatūrā un vēsturē.*// Konferences materiāli. –R.: Karogs, 2007.
14. *Dzejnieces Vizmas Belševicas autorvakars.*// Programma. 1981. gada 18. maijs.
15. **Elsbergs, J.** *Ieskats Vizmas Belševicas arhīvā.*// Karogs, 2007., Nr.3., 84.-88. lpp
16. **Eriksons, E.H.** Identitāte: jaunība un krīze. –R.: Jumava, 1998. -271 lpp
17. **Geske A., Ozola A.** Skolēnu sasniegumi lasītprasmē Latvijā un pasaulē. –R.: LU Akadēmiskais apgāds, 2007. -191 lpp
18. **Gudjons, H.** Pedagoģijas pamatatziņas. –R.: Zvaigzne ABC, 1998. -394 lpp
19. **Kalve, A.** *Literatūras grāmata- ceļazīme uz lasītāju.*// Kultūras Forums, 2007. gada 4.-11.maijs.
20. **Kalve A., Stikāne I., Tretjakova S.** Literatūra 5. klasei. Skolotāja grāmata. –R.: Pētergailis, 2007. -94 lpp
21. **Kronbergs, J.** *Vizma Belševica.*// Diena, 2005. gada 9. augusts.
22. **Kubuliņa, A.** *Vizma Belševica.* –Preses Nams, 1997. -275 lpp
23. **Kuola, J.** *Mācīšanās motivāciju veidojošie faktori.*// RPIVA Studentu pētnieciski metodiskie raksti II. Pedagoģija studentu skatījumā. –R.: Vārti, 2000. -144 lpp
24. **Laiveniece, D.** Valodas mācības pusaudzim. –R.: RaKa, 2003. -391 lpp
25. **Laiveniece, D.** Valodas metodikas didaktiskie jautājumi. –R.: RaKa, 2000. -152 lpp
26. **Lapkaša, B.** Manas atmiņas par Vizmu.// Karogs, 2007., Nr.3.

27. Latvijas lauku putni. –Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 1998., 88.-89. lpp
28. Literatūra 4.-9. klasei. Mācību programmas paraugs.// Pieejams: www.isec.gov.lv
29. Literatūras mācību priekšmeta standarts 4.- 9. klasei.// Pieejams: www.isec.gov.lv
30. **Lejniece, Z.** Ētika pedagoga darbā. –R.: RTU Izdevniecība, 2005. -56 lpp
31. **Lībiete, M.** *Atvadas no „Billes” autores.*// Druva, 2005. gada 16. augusts.
32. **Maslo, E.** Mācīšanās spēju pilnveide. –R.: RaKa, 2003. -192 lpp
33. **Maslo, I.** *Mācību metodes izglītības iestādē.*// Skolotājs, 1998., Nr.6.
34. *Melns uz balta.*// TV raidījums. –Latvija, 2003.- 26 min
35. **Mūrniece, I.** *Skolotājus mierina un apvārdo.*// Latvijas Avīze, 2007. gada 17. augusts.
36. Nākotnes izglītības meti UNESCO Starptautiskās Komisijas „Izglītība divdesmit pirmajam gadsimtam” ziņojumā. –R.: Vārti, 1998. -105 lpp
37. Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca. // sastādījis autoru kolektīvs V. Skujiņas vadībā. –R.: Zvaigzne ABC, 2000.
38. Putnu fotogrāfa piezīmes. –R.: SIA Nacionālais apgāds, 2001., 73. lpp
39. **Rubana, I. M.** Mācīties darot. –R.: RaKa, 2004. -262 lpp
40. **Rudzītis, J.** Vērtīborientējoši uzdevumi literatūras apguvei. –R.: RaKa, 1997.
41. **Rudzītis, J.** Literatūras mācības skolā. –R.: RaKa, 2000. -276 lpp
42. **Rune, M.** Stratēģijas literatūras apgūvē pamatskolā. –R.: RaKa, 2003. -230 lpp
43. **Stikāne, I.** *Literatūra- pusaudžu vērtīborientācijas rosinātāja.*// Skolotājs, 2002., Nr.6. 93.-97. lpp
44. **Stikāne, I.** Vērtību pasaule latviešu bērnu literatūrā. –R.: RaKa, 2005. -191 lpp
45. **Svence, G.** Attīstības psiholoģija. –R.: Zvaigzne ABC, 1999. -158 lpp
46. **Tīrons, U.** *Jūra ir jūra.*// Rīgas Laiks, 1999., Nr.9., 42.-45. lpp
47. Valsts pamatizglītības standarts. –Lielvārds, 1999.- 31 lpp
48. **Vīks Zemūdens** Bara lielā diena. R.: Liesma, 1985. – 127 lpp
49. *Visi koki dieva doti.*// Teātra izrādes videoieraksts. –Latvija, 1994. -16 min
50. Vispārējās izglītības likums.// Pieejams: www.isec.gov.lv
51. **Zelče, V.** *Par Vizmu Belševicu/ Billi un Billes laiku.*// Dvīņu zīmē.// Konferences materiāli. –R.: Karogs, 2007., 99. lpp
52. **Zelmenis, V.** Pedagoģijas pamati. –R.: RaKa, 2000. -291 lpp
53. **Žukovs, L.** Ievads pedagoģijā. –R.: Raka, -234 lpp
54. **Žogla, I.** Didaktikas teorētiskie pamati. –R.: RaKa, 2001. -275 lpp

PIELIKUMI

Anketa „Skolēnu pašvērtējums”
Skolēnu aizpildīto anketu paraugi

Anketa „Skolēnu intereses”
Skolēna aizpildītās anketas paraugs

(Izmantots no: **Pļavniece, Sandra.** *Vērtību aktualizācijas iespējas Valda atmiņu tēlojuma „Staburaga bērni” apguves stundās 7. klasē mazākumtautību izglītības programmā: Diplomdarbs.* Latvijas Universitāte. Rīga, 2008.)

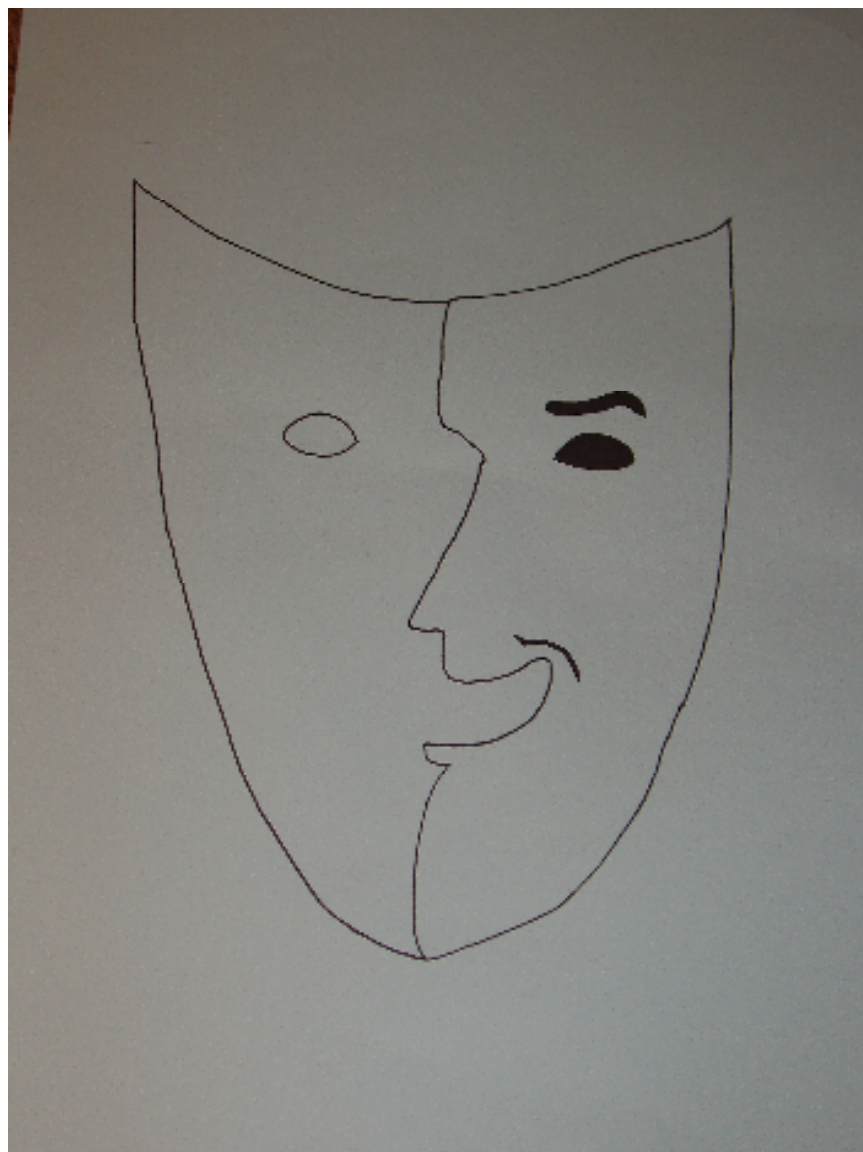
Anketa „Skolēnu vērtības”
Skolēna aizpildītās anketas paraugs

(Izmantots no: **Pļavniece, Sandra.** *Vērtību aktualizācijas iespējas Valda atmiņu tēlojuma „Staburaga bērni” apguves stundās 7. klasē mazākumtautību izglītības programmā:* diplomdarbs. Latvijas Universitāte. Rīga, 2008.)

Anketa „Skolēnu attieksme pret grāmatām un literatūru”

Skolēna aizpildītās anketas paraugs

Maska

Pašvērtējuma karte „Ko es zinu par Vizmu Belševicu?”

Skolēnu darbu paraugi

Informācija skolotājas aploksnē

V.Belševica dzimusi 1931.gadā 30.maijā Rīgā Strādnieku Jāņa un Ievas Belševicu ģimenē. Dzīvojusi Grīziņkalnā, bet lielu daļu bērnības pavadījusi pie radniekiem Ugālē.

Mācījies:

- Slikto materiālo apstākļu dēļ izstājies no 7.vidusskolas
- 1948. beidz 2.Rīgas Poligrāfisko arodskolu
- Rīgas kultūras un izglītības institūtā Maskavā
- M.Gorkija Literatūras institūtā Maskavā (1961.)

Strādājusi:

- 1941.-1949. literārā laikraksta „Pionieris” līdzstrādniece
- 1952.-1953. skolu daļas vadītāja
- 1988.-1990. Latvijas PEN kluba vadītāja
- 1990.6.dec.ievēlēta par Latvijas Zinātņu akadēmijas gada locekli

Ģimene: vīrs Zigurds, dēli **Klāvs** un Jānis Elsbergi (pazīstami literāti)

Daiļrade:

Dzeja:

- Visu ziemu šogad pavasaris (1955)
- Zemes siltums (1959)
- Jūra deg (1966)
- Gadu gredzeni (1969)
- Madarās (1976)
- Kamolā tinēja (1981)
- Dzeltu laiks (1987)
- Ievziedu aukstums (1988)
- Baltās paslēpes (1991)
- Par saknēm būt (1996)

Proza:

- Ķikuraga stāsti (1965)
- Nelaime mājās (1972)- Tās dullās Paulīnes dēļ
- Triloģija- Bille (1995), Bille dzīvo tālāk (1996), Billes skaistā jaunība (1999)
- Lauzta sirds uz goda dēļa (1997)

Kopotie raksti:

- Raksti 1.-4.sēj. (1999-2002)

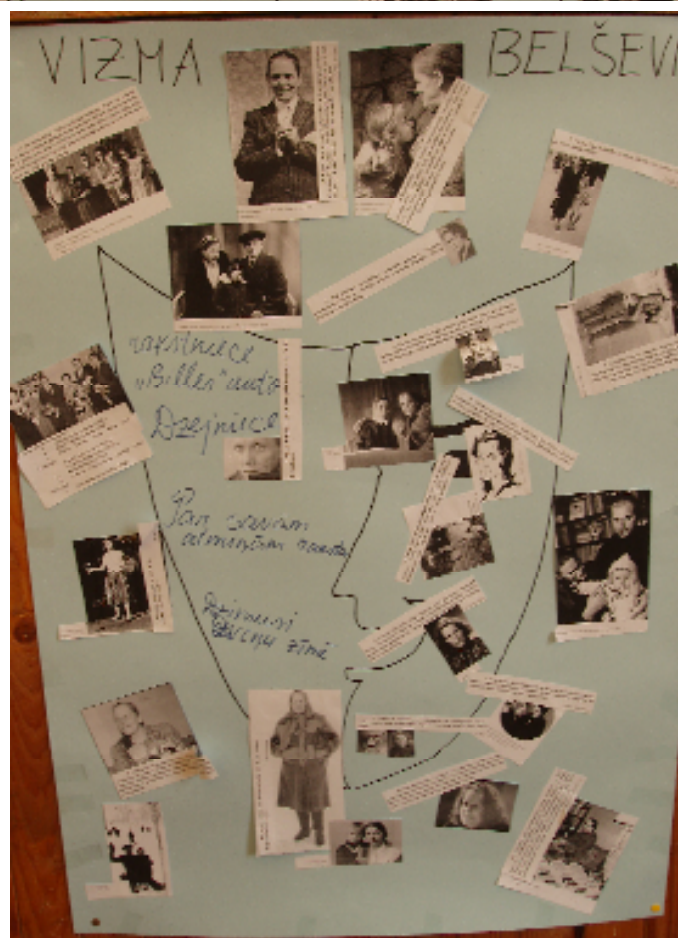
Grāmatas bērniem:

- Zem zilās debesu bļodas (1987)
- Ceļreiz ceļš uz pašaciņu (1985)
- Patiess stāsts par Čingo Babu, Lielo Gliemezi un Jūras Karaļa bēdām (2007)

Ulda Zemzara tušas zīmējums

S. Šgelmaņa portretskices

Kolāža „Vizma Belševica”

Grāmatu galds

Mācību materiāls skolotājam

Darba lapa „Vizmas Belševicas dzeja”

Skolēnu darbu paraugi

Tārīņu attēli

Darba lapa mājas darbam

Skolēnu darbu paraugi

V. Belševicas dzejolis „Mūs bērnībā vecāki glābj”

Diskusijas zirneklis
Skolēnu darba paraugs

Pašvērtējums „Kā es piedalos diskusijā?”

Skolēnu darbu paraugi

Bezdelīgu attēli

G. Bārsnas- Melisas akvareļa „Kanādas zosis” reprodukcija

Prognožu tabulas
Skolēnu darbu paraugi

DZĪVAIS DZEJOLIS

1. Vārds
2. 4 iezīmes, kas raksturo varoni
3. Sociālais statuss, lomas
 4. Mīl (ko?)
 5. Jūtas (kā?)
 6. Vajadzīgs (kas?)
 7. Baidās (no kā?)
 8. Veltī sevi (kam?)
9. Gribētu redzēt (ko?)
 10. Dzīvo (kur?)

„Dzīvie dzejoļi” par Vizmu Belševicu un Billi
Skolēnu darbu paraugi

Astrīde Ivaska „Dzejnieci Latvijā”

Ieraksts dienasgrāmatā
Skolēnu darbu paraugi